

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA MANAGEMENTU

Využití odkazu Tomáše Bati v cestovním ruchu

The Usage of Tomas Bata Legacy in Tourism

Student: Andrea Kubíčková

Vedoucí bakalářské práce: doc. Ing. Václav Lednický, CSc.

Ostrava 2015

VŠB - Technická univerzita Ostrava
Ekonomická fakulta
Katedra managementu

Zadání bakalářské práce

Student: **Andrea Kubíčková**
Studijní program: B6208 Ekonomika a management
Studijní obor: 6501R006 Ekonomika cestovního ruchu
Téma: **Využití odkazu Tomáše Bati v cestovním ruchu**
The Usage of Tomas Bata Legacy in Tourism

Zásady pro vypracování:

1. Úvod
 2. Metodika zpracování a cíl práce
 3. Osobnost Tomáše Bati
 4. Využití památek z doby Tomáše Bati
 5. Výsledky výzkumu a doporučení
 6. Závěr
- Seznam použité literatury
Seznam zkratk
Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce
Seznam příloh
Přílohy

Seznam doporučené odborné literatury:


ERDÉLY, Evžen. *Baťa švec, který dobyl světa*. Praha: Omega, 2013. ISBN 978-80-7390-037-3.
HORŇÁKOVÁ, Ladislava. *Fenomén Baťa: zlínská architektura 1910-1960*. Zlín: Krajská galerie výtvarného umění, 2009. ISBN 978-80-85052-77-0.
ŠEVEČEK, Ondřej. *Zrození Baťovy průmyslové metropole: továrna, městský prostor a společnost ve Zlíně v letech 1900-1938*. České Budějovice: Veduta, 2009. ISBN 978-80-86829-42-5.

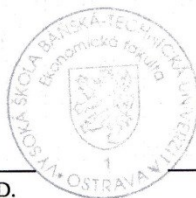
Formální náležitosti a rozsah bakalářské práce stanoví pokyny pro vypracování zveřejněné na webových stránkách fakulty.


Vedoucí bakalářské práce: **doc. Ing. Václav Lednický, CSc.**

Datum zadání: 21.11.2014

Datum odevzdání: 07.05.2015


doc. Ing. Petra Horváthová, Ph.D.
vedoucí katedry




prof. Dr. Ing. Dana Dluhošová
děkanka fakulty

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma Využití odkazu Tomáše Bati v cestovním ruchu, včetně všech příloh, vypracovala samostatně pod vedením doc. Ing. Václava Lednického, CSc. a uvedla v ní všechny použité literární a jiné odborné zdroje.

V Uherském Hradišti dne: 7. 5. 2015

Handwritten signature of Andrea Kubíčková in blue ink, written over a dotted line.

Andrea Kubíčková

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala panu doc. Ing Václavu Lednickému, CSc. za odborné vedení práce a poskytování cenných informací a rad. Také bych chtěla poděkovat své rodině za podporu a trpělivost, kterou mi věnovali v průběhu mého studia.

OBSAH

| | | |
|-------|---|----|
| 1 | ÚVOD | 5 |
| 2 | METODIKA ZPRACOVÁNÍ A CÍL PRÁCE..... | 6 |
| 3 | OSOBNOST TOMÁŠE BATI | 7 |
| 3.1 | Dětství | 7 |
| 3.2 | Podnikatelské začátky | 7 |
| 3.3 | Zkušenosti z Ameriky | 8 |
| 3.4 | První světová válka | 9 |
| 3.5 | Povalečná krize..... | 9 |
| 3.6 | Starosta města..... | 10 |
| 3.7 | Tragická smrt..... | 11 |
| 4 | VYUŽITÍ PAMÁTEK Z DOBY TOMÁŠE BATI..... | 13 |
| 4.1 | Architektura..... | 13 |
| 4.1.1 | Baťovské domky | 14 |
| 4.1.2 | Baťova vila | 15 |
| 4.2 | Baťova škola práce..... | 17 |
| 4.2.1 | Mladí muži | 17 |
| 4.2.2 | Mladé ženy | 18 |
| 4.3 | Doprava | 19 |
| 4.3.1 | Letiště | 20 |
| 4.3.2 | Železnice | 21 |
| 4.4 | Průmyslové stavby | 21 |
| 4.4.1 | 14. a 15. budova | 22 |
| 4.4.2 | Správní budova 21 | 23 |
| 4.4.3 | Fatra, a.s. | 25 |
| 4.5 | Kulturně společenské stavby | 26 |
| 4.5.1 | Společenský dům ve Zlíně | 26 |
| 4.5.2 | Společenský dům v Otrokovicích | 27 |
| 4.5.3 | Velké kino | 28 |
| 4.5.4 | Filmové ateliéry Zlín | 28 |
| 4.6 | Významné turistické cíle | 30 |
| 4.6.1 | Baťův kanál | 30 |

| | | |
|-------|--|----|
| 4.6.2 | Výklopník Sudoměřice..... | 32 |
| 4.6.3 | Muzeum obuvi..... | 32 |
| 4.6.4 | Důl Tomáš v Ratíškovicích | 33 |
| 4.6.5 | Železniční vlečka..... | 34 |
| 5 | VÝSLEDKY VÝZKUMU A DOPORUČENÍ | 35 |
| 5.1 | Dotazníkové šetření..... | 35 |
| 5.1.1 | Výsledky dotazníkového šetření | 35 |
| 5.1.2 | Shrnutí výzkumu | 49 |
| 5.2 | Vlastní doporučení | 51 |
| 5.2.1 | Propagace | 51 |
| 5.2.2 | Zachování a obnova památek | 53 |
| 5.2.3 | Dostupnost..... | 54 |
| 6 | ZÁVĚR..... | 56 |
| | SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY | 58 |
| | SEZNAM ZKRATEK..... | 63 |
| | SEZNAM GRAFŮ | 64 |
| | SEZNAM OBRÁZKŮ | 65 |
| | PROHLÁŠENÍ O VYUŽITÍ VÝSLEDKŮ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE | |
| | SEZNAM PŘÍLOH | |
| | JEDNOTLIVÉ PŘÍLOHY | |

1 ÚVOD

Cestovní ruch je v současné době nedílnou součástí životního stylu obyvatelstva. Se zvyšujícím se rozvojem moderních technologií a volného času dochází k jeho růstu. Lidé mají dnes větší možnosti cestování, než tomu bylo v předchozích letech. Jednou z tradičních motivací stát se účastníkem cestovního ruchu je poznání. Se vznikem nejrůznějších organizací na ochranu a obnovu památek, je tak možné navštívit širokou škálu zajímavosti, které jsou zde již po mnoho let. V České republice i ve světě je řada těchto památek spojena s nejvýznamnějšími jmény jejich zakladatelů. Mezi ně patří i jméno Tomáše Bati, který je neodmyslitelně spjat s městem Zlín a řadou architektonických budov a dalších zajímavostí.

Tomáš Baťa, jeden z největších podnikatelů své doby, založil spolu se svými sourozenci obuvnické impérium a jeho postupy řízení výroby a obchodu se používají dodnes. Dokázal z obyčejného města vybudovat významné urbanistické centrum s funkcionalistickou architekturou. Prosadil se nejen v tehdejší Československu, ale i v celé Evropě a v zámorí. Zřídil ve Zlíně nemocnici, školy, společenská střediska, podporoval projekty na zlepšení dopravní infrastruktury a dokázal motivovat zaměstnance při jejich práci v Baťovských závodech. Tomáš Baťa byl bezesporu velikým mužem, který dodnes inspiruje mnoho ekonomů, podnikatelů i obyčejných lidí.

Díky odkazu, který Tomáš Baťa zanechal a v jehož stopách pokračoval Antonín Baťa, je Zlínský kraj jedním z výchozích turistických bodů. Řada těchto zlínských památek jsou dnes cílem turistů, jedná se především o stavitelská díla nebo o známou technickou památku Baťův kanál a s ní spojené atraktivitu podél této vodní cesty. Baťa však nevytvořil jen hmotný odkaz, ale zanechal svou myšlenku v řadě nehmotných památek, jež se využívají dodnes. Jedná se například o systém vzdělávání pro zaměstnance, mířil ke zlepšení dopravní komunikace nebo položil základy filmové tvorby ve Zlíně. Do města také přivedl moderní architekturu a stál u zrodu rozvoje průmyslu v celém regionu.

S pojmem Baťa se lidé setkávají téměř denně. Ať už toto pojetí představuje obchod s obuví nebo typickou architekturu baťovské éry v podobě červených cihel a železobetonových konstrukcí, stále je to aktuální a jedinečné téma, jež bylo i motivem k napsání této bakalářské práce.

2 METODIKA ZPRACOVÁNÍ A CÍL PRÁCE

Bakalářská práce na téma „Využití odkazu Tomáše Bati v cestovním ruchu“ se skládá z teoretické a praktické části. Zahrnuje celkem sedm kapitol, některé z nich jsou dále rozvrženy do několika menších podkapitol. Při zpracování práce se vycházelo z odborné literatury a dostupných internetových zdrojů.

Teoretická část je zaměřena na osobnost Tomáše Bati, od jeho narození až po tragickou smrt. S jeho popisem se prolíná jak historický, tak současný vývoj firmy Baťa a.s. Další kapitola se zabývá památkami, které souvisí, ať už přímo či nepřímo s Tomášem Baťou. Tato část je rozdělena do několika podkapitol. První z nich, Architektura, se věnuje architektonickému vývoji ve Zlíně v průběhu působení obuvnické firmy. Podkapitola Baťova škola managementu popisuje baťovský systém vzdělání a poukazuje na současné využití tohoto systému v dnešní době. Doprava se soustřeďuje na železniční a leteckou dopravu, která se stala nedílnou součástí rozvoje města a v současné době slouží jako výchozí bod pro pořádání různých akcí a přilákání turistů. Podkapitoly Průmyslové stavby a Kulturně společenské stavby se zabývají typickými železobetonovými budovami, jež byly vytvořeny firmou Baťa za účelem rozvoje, jak pracovního tak společenského života ve Zlíně. V rámci této kapitoly jsou uvedeny i významné turistické cíle, které jsou nedílnou součástí odkazu Tomáše Bati pro cestovní ruch.

Praktická část se zabývá především zhodnocením návštěvnosti vybraných památek. Je zpracována na základě vyhodnocení dotazníkového šetření. Výsledky jsou prezentovány v grafické podobě. Dotazník má za úkol zmapovat informace o vybraných památkách, které byly zmíněny v teoretické části. Po analýze výsledků navazuje shrnutí celého dotazníkového šetření. V závěrečné části práce jsou navržena doporučení, jak zvýšit informovanost o památkách, a tím zvýšit i jejich návštěvnost.

Cílem bakalářské práce je upozornit na řadu památek, které mají velký význam pro dnešní cestovní ruch, poukázat na jejich historii spjatou s Tomášem Baťou a naznačit jejich současné využití. Dále na základě zjištěných skutečností zmapovat postoje návštěvníků k těmto památkám a navrhnout způsob, jak zlepšit jejich propagaci, která by zvýšila návštěvnost Zlínského kraje.

3 OSOBNOST TOMÁŠE BATI

Tomáš Baťa, zakladatel obuvnické společnosti Baťa a.s., byl jeden z nejúspěšnějších podnikatelů první poloviny 20. století. V této kapitole je popsán jeho život od dětství až po tragickou smrt. Součástí je i popis firmy od jejího založení po současnost.

3.1 Dětství

Tomáš Baťa se narodil 3. dubna 1876 v malé domácí dílně za kostelem v Dlouhé ulici ve Zlíně. Byl třetím dítětem ševcovského mistra Antonína Bati a jeho ženy Anny Baťové. Tomáš Baťa se tak stal sedmou generací rodiny Baťů s ševcovským povoláním. Rodný dům, v němž Tomáš vyrůstal a prožil většinu svého dětství, sloužil také jako ševcovská dílna. Jeho otec Antonín byl proslulý švec, který vyráběl střevíce a vysoké boty, jež se hojně prodávaly na jarmarcích. Tomáš zdědil po svém otci ctížádost a zručnost. Již v šesti letech vyřezával ze dřeva malé dětské botičky, které prodával za pět až deset krejcarů. Když mu bylo osm let, zemřela jeho matka Anna. O dva roky později se jeho otec rozhodl znovu oženit a přestěhovat se i s dětmi a živností do Uherského Hradiště, vzdáleného asi třicet kilometrů od Zlína. Tomáš zde navštěvoval čtyřtřídní obecnou školu, kde se učil německému jazyku. [2], [5]

3.2 Podnikatelské začátky

V necelých čtrnácti letech mladý Tomáš odjel do Prostějova, kde pracoval u firmy Fäber, která se zabývala strojní výrobou bot. Vrhł se do práce s velkou horlivostí a chtěl se dozvědět vše o fungování strojů. Jeho velké nadšení přišlo vedoucímu dílny nápadné a měl obavy, že by Tomáš prozradil tajemství strojů jiným obuvnickým firmám. Proto mladého chlapce brzy vyhodil. Po návratu domů se Tomáš nepohodl se svým otcem a utekl do Vídně za svou starší sestrou Annou, která tam sloužila. Snažil se uživit výrobou papučí, ale začala se o něj zajímat policie, protože neměl úřední povolení k živnosti. O tři měsíce později jej otec našel a odvezl zpátky domů. Tomáš byl nespokojený se stavem otcovy živnosti, především se způsobem prodeje na jarmarcích a šitím bot na míru zákazníkům. Začal naléhat na otce, aby mu svěřil kufr se vzorky obuvi a poslal ho do větších měst. Cestoval vlakem a spával v železničních čekárnách. Po dvoutýdenní cestě se vrátil domů a přivezl sebou i značné množství objednávek. [2], [5]

V roce 1894 se Tomáš, jeho bratr Antonín a sestra Anna rozešli s otcovou živností a nechali si vyplatit podíly z dědictví, což bylo dohromady téměř 800 zlatých. V jejich

rodném městě ve Zlíně si 24. srpna otevřeli živnost na jméno staršího bratra Antonína, který byl již plnoletý. Pronajali si dvě malé místnosti, které brzy naplnili stroji a materiálem zakoupené na splátky či směnku. Továrna měla jen dvě okna a zaměstnávala čtyři dělníky, mezi nimiž byly i dvě šičky svršků. Bratři Baťové zavedli pevnou pracovní dobu, která trvala od šesti ráno do sedmi hodin večer s hodinovou pauzou v poledne. Dále zavedli pravidelnou mzdu vyplácenou každou sobotu. [2]

Velké problémy zaznamenala firma v roce 1895 a málem upadla do konkurzu. Hlavním důvodem byla neprodloužená směnka za suroviny, jejíž dodavatelé trvali na zaplacení. Do těchto potíží firmu uvrhl nepravidelný odbyt zboží. Baťa vyráběl pantofle a dodával je kupcům, od kterých neodstával peníze. V tuto dobu musel Antonín nastoupit tříletou vojenskou službu a Tomáš se nechtěl svého podniku vzdát bez boje. Proto se ponořil hluboce do své práce a začal prodávat hotové zboží ve Vídni takovým kupcům, kteří platili hotově hned při převzetí zboží, avšak za ceny, které si sami diktovali. Našel takové způsoby fungování podniku, které vedly k úspoře materiálu i k zjednodušení dělnické práce. Vynalezl plátěné boty s koženou podešví, které se staly senzační novinkou. Podařilo se mu tak získat nové objednávky z Prahy nebo Vídně. Podnik se začal rozrůstat, dílna se zvýšila o jedno poschodí. Baťův vídeňský obchodní partner si u něj nechal objednat několik tisíc těchto plátěných bod. To byla pro Baťovu firmu velká výzva. Na tuto zakázku však potřeboval obuvnické stroje, a tak se vydal do Frankfurtu nad Mohanem, kde měly údajně být tyto stroje v provozu. Tomáš Baťa koupil několik strojů na ruční pohon a mohl tak vypravit svou velkou první zakázku. Brzy postavil menší továrnu, ve které pracovalo padesát mužů. [1]

3.3 Zkušenosti z Ameriky

V šestadvaceti letech se Tomáš rozhodl získat více zkušeností z amerického obuvnického průmyslu, a proto odjel do Spojených států, kde se nechal zaměstnat jako dělník v jedné továrně v Lynnu. Naučil se pracovat na všech možných obuvnických strojích a pronikl do tajů strojové výroby. V Americe pracoval jeden rok, po té devět měsíců v Německu a nakonec se vrátil do Zlína s novými názory na obuvnickou výrobu. Začátkem dvacátého století byl Tomáš Baťa již uznávaným producentem sériově vyráběných plátěných bot. Jeho cestující vozili boty nejen na Balkán, ale i do Malé Asie. [5]

Tomáš Baťa podnikl v následujících letech ještě dvě cesty do USA. V roce 1919 navštívil automobilový podnik Ford, kde se seznámil s pásovou výrobou, a obuvnickou firmu

Endicot-Johnson. Při tomto pobytu zřídil v Lynnu vlastní továrnu, která byla v provozu v letech 1919-1921. Poslední cestu do Ameriky vykonal v roce 1926. [42]

3.4 První světová válka

V roce 1908 zemřel po těžké nemoci Antonín Baťa a Tomáš zůstal tak jediným vlastníkem firmy T&A Baťa. Areál firmy byl rozšířen přikoupením sousední zaniklé Lehrovy továrny a pro zaměstnance byla zřízena kuchyně s jídelnou. V této době podnik zaměstnával 400 lidí. V roce 1912 se Tomáš Baťa oženil s dcerou vídeňského kustoda císařské dvorní knihovny Marií Menčíkovou. O dva roky později se jim narodil syn Tomáš Baťa junior. [12]

Pro řadu odvětví nastala během první světové války hospodářská krize. Celý rakousko-uherský průmysl byl přeorientován pro potřeby války. Krize se nevyhnula ani obuvnickému odvětví, které pociťovalo silný nedostatek vstupních surovin. Tato nouze byla způsobena především zvýšenou poptávkou po vojenské obuvi a kožených výrobcích. Nastal konkurenční boj o válečné zakázky mezi podniky vyrábějící obuv. Tohoto boje se zúčastnil i Tomáš Baťa a ihned po vyhlášení mobilizace odjel do Vídně, kde získal zakázku na výrobu vojenské obuvi. [12]

Díky první světové válce se firma Baťa stala největším obuvnickým podnikem v celém Rakousko-Uhersku. Její zakázky neustále rostly a počet zaměstnanců se vyšplhal na téměř 5 000. Na druhou stranu velký rozmach firmy doprovázelo i zhoršení pracovních podmínek. Dělníci byli nuceni k vysokým pracovním úkonům a jejich postavení se celkově zhoršilo. [12]

3.5 Povalečná krize

Bezprostředně po skončení války byl ukončen i rozkvět Baťových závodů. Firmu postihla odbytová i finanční krize, kterou zapříčinila ztráta válečných dodávek, omezení vnitřního trhu v ČSR a nízká koupěschopnost obyvatel. Stagnace odbytu naplňovala sklady přebytkem zboží a vyčerpávala všechny kapitálové rezervy podniku. Proto firma na konci roku 1918 zavedla úvěrový systém. Z kaucí a vkladů zaměstnanců byly zřízeny osobní zaměstnanecké účty, kde si museli pracovníci ukládat své úspory. Smyslem bylo z těchto peněžních prostředků zajistit alespoň částečně fungování podniku. [12]

Krise uvnitř Baťových závodů se dále prohlubovala. Firma musela omezit výrobu, propustit postupně několik stovek dělníků, snížit mzdy a v dubnu 1919 dokonce čelila stávce nespokojených zaměstnanců. Situace se ještě více zhoršila v roce 1922, kdy se zvýšil kurz koruny vůči ostatním měnám. Tím byl vyvolán nezájem o domácí výrobky. Tomáš Baťa proto snížil ceny obuvi o 50 %, ale zároveň i mzdy zaměstnanců o 40 % na úkor levnějších životních potřeb. Časem začal naplno uplatňovat systém, dnes označován jako Baťova soustava řízení, který zahrnoval samosprávu dílen, účast na zisku a ztrátě, efektivní využití dne, inovace, službu veřejnosti nebo výchovu a vzdělávání zaměstnanců. Tím byla krize postupně zažehnána a firma Baťa se tak opět zařadila mezi prosperující obuvnické podniky. [12], [16]

3.6 Starosta města

Od roku 1919 stál v čele města Zlín František Novák, který započal se stavbou zlínské radnice. Tato stavba byla financována zejména daňovými poplatníky, mezi nimiž nejvíce peněz odváděl velký místní podnikatel Tomáš Baťa. Severní část radnice měla zdobit socha kováře představující průmysl. Baťa, jakožto ševcovský průmyslník, tuto skutečnost nechtěl přijmout, a také ten fakt, že u městské správy narážel na řadu omezení a překážek rozvoje továrny. To jej přinutilo zúčastnit se obecních voleb. V roce 1923 Tomáš Baťa vyhrál volby a se stal starostou Zlína. Tuto funkci zastávala až do své smrti 1932. [18]

Město Zlín pod vedením Tomáše Bati započalo svou prostorovou i sociální organizaci. Zlín byl rozdělen na několik funkčních zón. Práci představovala továrna, bydlení zahradní čtvrtě s rodinnými domky, komerci Náměstí práce s řadou komerčních objektů, vzdělávání internátní budovy a školy. Rekreační zóna zahrnovala například sportovní areál. Součástí města byla i Baťova nemocnice s celkem deseti pavilony, jež každý byl specificky zaměřen. [21]

V květnu 1927 přišel Baťa s konceptem moderního Zlína jako zahradního města. Autorem byl architekt F. L. Gahura a smyslem celého projektu bylo vybudovat takové město, kde by rodinné domy i veřejné budovy stály v zahradách a svobodný občan by tak měl prostor ke svému rozvoji. Za Baťova starostování začaly velkolepé stavební proměny města. Na budování celého konceptu se podílela známá jména architektů jako V. Karfík nebo M. Lorenc. [20] Stavební aktivita Zlína přetvořila město do podoby moderní průmyslové

metropole. Přibývaly další stavby jako filmové ateliéry, obchodní domy, hotel, vědecké ústavy. Počet obyvatelů prudce vzrůstal. V roce 1930 zde žilo 21 582 lidí. [8]

3.7 Tragická smrt

Tomáš Baťa zamýšlel dne 12. července 1932 podniknout pracovní cestu do Möhligu ve Švýcarsku, kde si chtěl prohlédnout své rozestavěné továrny a podpořit syna, který celou stavbu řídil. Ve 4 hodiny ráno přišel na své letiště v Otrokovicích, odkud se měl jeho let uskutečnit. Bylo mu však oznámeno, že kvůli husté mlze se let odkládá. S tím se Tomáš Baťa nesmířil a vyžádal si proto povětrností zprávy od různých evropských meteorologických stanic. Poté začal přesvědčovat pilota Jindřicha Broučka, aby se letělo i v mlze. Broučkovi se ale nechtělo v takovém počasí letět, a i správce letiště navrhoval, aby bylo nejprve vysláno malé letadlo, které by zjistilo situaci nad letištěm. Tento návrh Baťa odmítl, nastoupil do letadla a dal pilotovi příkaz ke vzletu. Sedm minut po odstartování letadla byl slyšet rámus a za deset minut poté přišlo z Baťových továren v Otrokovicích hlášení, že letadlo se zřítilo z asi dvacetimetrové výše, protože zavadilo o tovární komín. Hodiny letadla ukazovaly 5 hodin a 56 minut, tachometr udával rychlost 145 km za hodinu. Tomáš Baťa ani jeho pilot Jindřich Brouček nepřežili. Vyskytlo se několik hypotéz, proč se letadlo zřítilo. Jedna z nich uvádí, že v řízení stroje nastala porucha, jiná zase, že šlo o sabotáž zřízenců letiště. Tyto hypotézy byly však zavrženy. Nejpravděpodobnější přijatelnou příčinou letecké katastrofy je, že pilot ztratil v mlze orientaci a neodhadl výšku a směr letu. [5]

Novým šéfem a jediným akcionářem Baťova podniku se stal Jan Antonín Baťa. Byl to nevlastní bratr Tomáše Bati, který v podniku pracoval od svých čtrnácti let. Během mládí působil v německých a amerických obuvnických továrnách. Dva roky strávil v Africe, Asii a Jižní Americe. Další dva muži, kteří se podíleli na řízení firmy, byli Hugo Vavrečka a Dominik Čipera. [20]

Jan Antonín Baťa pokračoval i nadále v odkazu Tomáše Bati. Uzavíral nové kontrakty, vybudoval řadu společností, expandoval do zahraničí, rozvíjel města podle vzoru Zlín a podnikal cesty kolem světa, kde kontroloval stávající pobočky. [20]

Vývoj firmy Baťa byl významně ovlivněn druhou světovou válkou. V roce 1939 odešel Tomáš Baťa junior do Kanady, kde budoval továrnu v Batawě. O pár měsíců později opustil Československo i Jan Antonín Baťa, usadil se v Brazílii a ztratil vliv na vedení firmy. Po druhé světové válce byly Baťovské závody v Československu znárodněny. [20]

Tomáš Baťa junior založil v roce 1945 novou firmu Bata Development Limited se sídlem v Londýně. Pod jeho vedením se podnikání rozšířilo po celém světě. Zakládal nové továrny v USA, Mexiku, Brazílii, Alžírsku, Jihoafrické republice, Indii nebo Srí Lance. Později bylo řízení celé organizace přemístěno do Toronta, kde byla v roce 1965 otevřena moderní novostavba Bata International Center. Z této budovy se v následujících letech řídila celosvětová Baťova obuvnická organizace (Bata Shoe Organization). V roce 1979 bylo v Torontu také založeno muzeum obuvi firmy Baťa (Bata Shoe Museum). V roce 1991 zřídila Baťova obuvnická organizace ve Zlíně svou odnož, která převzala několik prodejen i továrnu na boty v Dolním Němčí. [20]

V současné době v čele rodinného impéria stojí Thomas George Baťa, vnuk zakladatele obuvnické firmy Tomáše Bati. Společnost působí na pěti kontinentech a je řízena třemi správními celky. Firma Baťa denně obslouží více než jeden milion zákazníků, zaměstnává přes čtyřicet tisíc lidí a ročně vyrobí okolo 150 milionů párů bot. [27]

4 VYUŽITÍ PAMÁTEK Z DOBY TOMÁŠE BATI

4.1 Architektura

Třetím významným centrem tehdejšího Československa se v první polovině dvacátého století stalo město Zlín s jeho moderní architekturou. Město, charakteristické továrními budovami a rodinnými domy, bylo založeno na myšlence Tomáše Bati vybudovat velkolepé urbanistické středisko s funkcionalistickými prvky. [22]

Na rozvoji města měly vliv především přírodní podmínky a geografická poloha. V údolí podél řeky Dřevnice byla vybudována silniční a železniční doprava spojující město Zlín s Otrokovicemi. Okolo řeky se pak rozvíjela, na základě lineární teorie, výroba, obytná zástavba i pás rekreace. Mezníkem ve vývoji se staly myšlenky Tonyho Garniera, který v roce 1904 představil první verzi projektu ideálního průmyslového centra pro 35 tisíc obyvatel. Domyslel teorii pásového města, s jejíž původní verzí přišel poprvé urbanista N. A. Miljutin. Ve svém projektu prosazoval nové stavební materiály a dal tak základ funkcionalistickému myšlení. [45]

Pokračovatelem v budování Zlína byl Tomáš Baťa. Ten přišel s vizí vybudovat město založené na teorii anglických měst, kterou propagoval Ebenezer Howard. Baťova ideje byla stavěna na přesvědčení, že lidé by měli pracovat společně, ale žít samostatně. Proto v roce 1915 pověřil Jana Kotěru, aby vypracoval návrh dělnické kolonie, kde by zaměstnanci bydleli v domku obklopeném zelení. Regulační plán z roku 1921 vytvořil zlínský rodák F. L. Gahura, kterého nechal Baťa vystudovat na architekta. Později se Gahura stal i hlavním tvůrcem celého města. Přepracoval zástavbu rodinných domů a situoval centrum města před hlavní bránu továrny. Podél hlavních urbanistických os realizoval všechny občanské stavby, jako Společenský dům, Velké kino, Obchodní dům nebo později dobudovaný školský areál. Severojižně od centra pak situoval internáty pro Mladé muže a ženy. Na vrcholu zeleného prospektu byl pod Gahurovým vedením postaven Památník Tomáše Bati, který byl slavnostně otevřen 12. července roku 1933. Gahura při výstavbě celého urbanistického centra uplatnil technologii železobetonového skeletu s konstrukčním modulem 6,15 x 6,15 metrů. Tato železobetonová konstrukce je charakteristickým rysem funkcionalistické architektury, která klade důraz především na funkci stavby. [45]

Následovníkem Tomáše Bati se stal jeho nevlastní bratr Jan Antonín Baťa, který pokračoval v budování města. Za jeho působení v roce 1938 se počet obyvatel vyšplhal na

téměř 44 tisíc a město se nacházelo ve svém největším rozkvětu. Hlavním městským architektem zůstal F. L. Gahura, avšak na budování Zlína se začal více podílet architekt Vladimír Karfík. Ten, se svými americkými zkušenostmi, získal od firmy Baťa řadu zajímavých úkolů. Podílel se na výstavbě zahraničních továren a sídlišť. Ve Zlíně pak navrhoval kromě bytových a občanských staveb řadu rodinných vil postavených na okraji města a obklopenými velkými zahradami pro jednotlivé vedoucí firmy. [45]

Postupem času město procházelo řadou různých přestaveb a zažilo i bombardování během druhé světové války, které zničilo řadu továrních budov. Přesto původní Baťův koncept se zachoval dodnes. Zlín se snaží navázat na tradice a dále město rozvíjet. Baťovské domky, které jsou dnes převážně v soukromém vlastnictví, se dočkali částečně své obnovy. Většina funkcionalistických staveb je zrekonstruována. Postupně vzniká nové univerzitní centrum, jehož autorem je architektka Eva Jiřičná, která se snaží zachovat původní ráz zlínské architektury. [45]

4.1.1 Baťovské domky

Prvotní rodinné domy, které firma Baťa budovala pro své zaměstnance a jejich rodiny, se začaly stavět již před první světovou válkou. Zprvu byly stavěny v blízkosti továrny a jednalo se o přízemní domky s mansardovou střechou. Typické domky v urbanistickém stylu vznikaly, na základě regulačního plánu na výstavbu dělnické kolonie od architekta Jana Kotěry z roku 1915, na Letné. Jednodomky a čtyřdomky obklopovala jednotná zeleň bez oplocení. Vyznačovaly se taktéž mansardovou střechou, ale již s využitím půdního prostoru a omítnutou vnější stranou. Později byly tyto mansardové střechy nahrazeny plochými střechami a fasáda spárovým kamenným zdivem. Vnitřní prostor domku tvořila jedna místnost s kuchyní, ložnice, koupelna a splachovací toaleta. [15]

Další výstavba rodinných domků byla zahájena v roce 1926 ve čtvrtích zvané Zálešná a Nad Ovčírnu. Stavěly se jednodomky a dvojdomky, které měly lepší dispozici. Kuchyň byla oddělena od obytného pokoje a zvýšil se i počet ložnic. Základem pro všechny domky se stala koupelna, splachovací záchod, tekoucí voda a kanalizace. [15]

Přiliv nových obyvatel do města si žádal výstavbu nových bytů. Ve dvacátých letech vzrostl počet domů na 2 676. Dvoj domek, který se nejvíce ve výstavbě ujal, byl typ „1927“ a to buď se sedlovou, nebo rovnou střechou. Částečně podsklepené dvojdomky měly obytnou

plochu, která dosahovala 45 m². Rodinné domky na Dílech využívaly svažité terén ke zřízení garáží. [15]

Postupem času vyrostlo v různých částech města přes dva tisíce staveb, které mnoha rodinám slouží dodnes a Zlínu dávají charakteristický ráz baťovské doby. Pod záštitou Muzea jihovýchodní Moravy ve Zlíně vznikla expozice bydlení v baťovském domku, která byla umístěna do domu č. p. 1295 ve zlínské čtvrti Nad Ovčírnou. Tato expozice byla otevřena 30. dubna 2007. V domku se v přízemí nachází obývací pokoj a kuchyň, v prvním patře ložnice a dětský pokoj. Místnosti byly doplněny nábytkem a různými doplňky z první poloviny 20. století. [40]

Od roku 2012 je baťovský domek č. p. 1295 pro veřejnost nepřístupný. Důvodem uzavření je vysoká vlhkost v interiéru, která znemožňuje výstavu sbírkových předmětů z roku 1930, a také opakovaný výskyt Dřevomorky domácí ve veškerém vybavení. V současné době zástupci Muzea jihovýchodní Moravy i Statutárního města Zlín hledají řešení na odstranění příčin a pracují na budoucím znovuootevření expozice. Muzeum na svých internetových stránkách umožnilo pro návštěvníky virtuální prohlídku Baťovského domku a ti si tak mohou alespoň online prohlédnout expozici o baťovském bydlení. [40]



Obr. 4.1: Baťovský domek č. p. 1295 [33]

4.1.2 Baťova vila

Tomáš Baťa se v roce 1909 rozhodl postavit dům pro sebe a svou rodinu. Návrhem a realizací stavby byl pověřen stavitel František Novák z Vizovic. Vila se začala stavět na rozlehlé parcele na Čepkově. Před dokončením stavby se Tomáš Baťa obrátil na uznávaného architekta a profesora Jana Kotěru, aby projekt vily upravil. Kotěra původní Novákův plán stavby předělal tak, že navrhl dvě nadzemní patra, střechu s podkrovím a střešní vyhlídkou.

Dům měl podobu typického anglického rodinného domu. Přízemí tvořila společenská část s ústřední halou, na niž z jedné strany navazoval dámský salon a z druhé kulečnický pokoj. Na opačném konci se nacházela jídelna se zimní zahradou, kuchyně s přípravnou, spižírna a pokoj pro služebnictvo. Všechna podlaží spojovalo schodiště. V prvním patře se nacházely obytné prostory pro rodinu. V západní části byl pokoj pro pána, koupelna a dva pokoje. Ve východní části byla ložnice se šatnou, lázní a pokoj pro služby. [23], [43]

Na výzdobě interiéru se podílel Kotěřův spolupracovník František Kysela a jeho žáci. Knihovna byla navržena Josefem Štěpánkem a řemeslný skvost představovala krbová bronzová mříž vyrobena pražským sochařem Jaroslavem Horejcem. Obytné místnosti tvořily dřevěné stropy a parketové podlahy. Nábytek byl zakoupen v roce 1913 od návrháře Dušana Jurkoviče. Architekt také před hlavním průčelím vytvořil terasu, jež umožnila spojit přízemí s vnějším okolím vily. Dům byl doplněn o pergolu a altány. Z neomítaných červených cihel bylo vystavěno oplocení a vstup na pozemek. Na úpravě zahrady se podílel pražský zahradní architekt František Thomayer. Později zde přibyl i domek pro zahradníka. Objekt byl doplněn rovněž o plavecký bazén, který navrhl architekt Vladimír Karfík. [14], [23]

K výrazným zásahům do interiéru i exteriéru vily došlo v letech 1951 – 1952, kdy byl dům přestavěn pro účely pionýrů a mládeže. Kvůli špatné údržbě musely být odstraněny pergoly a altány. Značná část zahrady byla v osmdesátých letech zničena vybudováním komunikace spojující zlínské centrum se sídlištěm Jižní svahy. K nákladné obnově Baťovy vily došlo v roce 1989, kdy byla znovu navracena Tomáši Baťovi mladšímu. Celý projekt byl pod vedením profesora Milíka Tichého. Dále na něm spolupracovali český architekt Ladislav Pastrnek a francouzský architekt Luc-Emil Bouche-Florin. Oficiální otevření zrekonstruované vily se uskutečnilo 1. května 1998. [43]

Baťova vila dnes slouží jako sídlo Nadace Tomáše Bati, jejímž posláním je uchovávat baťovský fenomén a odkazovat na historii a tradice spojené s podnikáním a sociální kulturou vytvořené Tomášem Baťou. Konferenční prostory ve vile jsou využívány k pořádání seminářů, přednášek, školicích programů, obchodních jednání apod. Nadace pravidelně pořádá koncerty a výstavy. Mimo to také nabízí pro školy, firmy a jiné organizované skupiny prohlídky vily s odborným výkladem. Návštěvník se zde dozví nejen o historii samotné vily, ale také o životě Tomáše Bati a o historii jeho firmy. [44]



Obr. 4.2: Bat'ova vila [43]

4.2 Bat'ova škola práce

Předchůdcem bat'ovského vzdělávacího systému ve Zlíně byly přednášky vysokoškolského učitele Karla Engliše na téma „Vybrané kapitoly z národohospodářství“. První kurzy pro koželuhy se otevřely v roce 1918, postupně se přidaly i kurzy cizího jazyka. Baťa chtěl mít vzdělané zaměstnance, a proto v roce 1925 založil vlastní učňovskou školu. Do školy se mohli přihlásit z počátku jen chlapci ve věku 14 let, později se přidružily i dívky. V letech 1925 až 1945 prošlo Baťovou školou práce mnoho významných osobností. Mezi nimi byli například Emil Zátopek nebo Ludvík Vaculík. [18]

4.2.1 Mladí muži

Tomáš Baťa, před založením vlastní školy práce, navštívil mnoho středních škol a učilišť. Zjistil však, že řada studentů je sice vzdělaná, avšak absolutně nepřipravena na práci v továrně. Proto se Baťa rozhodl založit Baťovu školu práce. Mladí muži byli během studia povinni dodržovat několik pravidel. Například museli nejméně tři roky pracovat úkolově v dílnách, navštěvovat odborné školy pro doplnění si vzdělání, bydlet na internátech apod. [9]

Mladí muži byli zprvu přijati do firmy, kde absolvovali dvouměsíční zkušební dobu. Poté mohli být přijati do závodní Baťovy školy práce. Smyslem školy bylo vychovat samostatné mladé muže a naučit je hospodárnosti. Jejich vzdělání bylo zaměřeno tak, aby se po dokončení školy stali odbornými vzdělanými specialisty a mohli tak zastávat funkce vedoucích pracovníků firmy. Postupem času se Baťova škola práce rozrůstala a větvila se na několik dalších školních institucí. Celkově vzniklo deset typů odborných škol, a to Chemická, Obuvnická, Hornická, Strojnická, Koželužská, Stavební, Elektrotechnická, Gumárenská, Truhlářská a Pletařská. Studium bylo zakončeno výučním listem s možností pracovat v továrně nebo pokračovat ve studiu. [9]

Součástí školy byly také internáty pro mladé muže. O jejich vybudování bylo rozhodnuto na základě přijímání mužů nejen z blízkého okolí, ale i ze vzdálenějších míst. Baťa totiž zastával názor, že mladí muži by se měli osamostatnit od rodičů, vyrůstat se stejně starými chlapci a být finančně soběstační. Internátní budovy, jako zázemí pro mladé muže, měly pět etáží a při jejich výstavbě byl dodržen konstrukční model 6,15 m x 6,15 m. Mladí muži byli rozděleni do táborů o lichém počtu a každému velel jeho kapitán. Na jedné etáži bydlelo 120 mužů včetně jednoho vychovatele, který měl zde byt. Nacházela se tu jídelna, kuchyňka, klubovna, příruční sklad, hovorna, společné toalety a umývárny. První patro sloužilo jako společenský prostor, kde byla studentům k dispozici herna, dílna, knihovna, bufet, sprcha, učebny, holič a krejčí. Dále se zde nacházel byt domovníka, sklad prádla, čistírna, sušárna a garáž. Mladí muži museli na internátech dodržovat příslušné předpisy a směrnice. Měli stanovený přísný denní režim a byli směřováni k výchově, jež se zaměřovala na dobré sociální prostředí, jako dodržování pravidelného úklidu nebo chování ve společnosti. [10]

4.2.2 Mladé ženy

Baťova škola práce pro mladé ženy byla založena v roce 1929 na základě myšlenky Tomáše Bati, kterou ve své knize uvádí Končítíková na straně 34, že: „Spokojená žena rovná se spokojený muž“. Ve škole se měly vzdělávat budoucí pracovnice firmy Baťa a zároveň budoucí manželky mladých mužů. Jejich výchova směřovala k takovému vzdělání, aby byly schopny zajistit příjemnou a fungující domácnost. [11]

Do Baťovy školy práce byly dívky přijaty na základě úspěšného vykonání psychotechnické zkoušky, která se skládala z matematiky, českého jazyka a politického přehledu. Mladé ženy pracovaly během dne v továrně. První tři roky školy působily v pletařských, obuvnických a gumárenských dílnách, a poté byly přeřazeny na vyšší a méně náročné pozice. Výuka se uskutečňovala prostřednictvím večerních kurzů, kde se učily především praktickým věcem. Ženy měly také možnost navštěvovat odpolední kurzy vaření, šití, společenských tanců a německého jazyka. [11]

Život mladých žen na internátě byl obdobný jako u mladých mužů. V internátech se nacházely čítárny, studovny, společenské prostory, kadeřnictví, krejčovství, čistírna obuvi, prádelna, a také malý obchod s drobným spotřebním zbožím. Do pokojů byly mladé ženy rozdělovány podle věku, ročníku a pracovního oboru. Vybavení pokojů bylo skromné. Musel

se dodržovat pevný denní režim. V ročence mladé ženy bylo také stanoveno desatero, které zahrnovalo, jaké vlastnosti by žena měla mít. [9]

V roce 1948 byla činnost Baťovy školy práce ukončena. Přesto se stala základem pro budování zlínského školství. V současné době ve Zlíně existuje řada odborných škol. V roce 2001 byla založena Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, která poskytuje nabídku humanitních, přírodovědných, ekonomických, technických i uměleckých oborů celkem na šesti fakultách ve Zlíně a Uherském Hradišti. [50] Pod záštitou Fakulty managementu a ekonomiky vznikl vzdělávací program s názvem Baťova manažerská škola, která je realizována jako dvoudenní vzdělávací cyklus. Baťova manažerská škola odkazuje na Baťovu soustavu řízení a její možné využití v nynějším podnikatelském prostředí. Účastníci kurzu mají možnost se prostřednictvím přednášek a seminářů seznámit se se systémem řízení ve firmě Baťa do roku 1939. [9]

Internátní budovy ve Zlíně byly po znárodnění využívány pro ubytování dělníků především z Vietnamu a Kuby. Po roce 1989 se rozprodaly. V poslední době většinu budov koupila Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně. Některé se dočkaly rekonstrukce a jiné jsou využívány jako školy nebo slouží svému původnímu účelu. [53]



Obr. 4.3: Zlínský internát [53]

4.3 Doprava

Tomáš Baťa byl za svou práci, kterou v životě udělal vděčný dopravě. Doprava, jako způsob přepravy, je jedním z důležitých prvků pro zajištění chodu podniku. Proto se Baťa intenzivně věnoval této problematice a snažil se svou pozornost orientovat nejen na silniční, ale především i na leteckou a železniční dopravu.

4.3.1 Letiště

Firma Baťa v roce 1924 získala po obtížném jednání se zlínským velkostatkářem Klaudiem Brettonem pozemek zvaný Hoškovská, kde vybudovala letiště. První letadlo v majetku firmy, které přiletělo do Zlína na podzim roku 1924, byl lehký dvoumístný dvouplošník Albatros s motorem o výkonu 100 koní. Letadlo mělo na bocích trupu označení „L-Bati“. Firma využívala letadla zprvu pro podnikovou činnost. Začínalo se s kurýrními a reklamními lety, kdy se rozhazovaly letáky nad městem nebo se uskutečňovaly různé akce např. podletění mostu přes řeku Dyji ve Znojmě pilotem Jindřichem Broučkem apod. Později se začalo létat i s obchodními a nákupčími zástupci. Letiště bylo přestěhováno do Otrokovic, kde byly postaveny nové hangáry a dostatečně dlouhé přistávací dráhy. Firma v roce 1929 zakoupila první dopravní letadlo s uzavřenou kabinou pro čtyři cestující tzv. Junkers F-13. Letadlo využíval především Tomáš Baťa pro své obchodní cesty po republice i Evropě. [7]

Rychle se rozvíjející letectvo vzbudilo pozornost britského ministra letectva maršála Seftona Branckera, který se vydal v roce 1930 do Zlína, aby se tu sešel s Tomášem Baťou a dozvěděl se tak více o využívání letadel pro obchodní účely. Firma postupně nakupovala nové letadla a s tím vznikala potřeba většího letiště. Proto byla v roce 1930 zahájena výstavba nového letiště také v Otrokovcích, ale směrem na jih k Napajedlům. Toto letiště již vyhovovalo požadavkům na délku vzletových a přistávacích drah a na dostatečný prostor pro odbavení větších letadel. Bylo zde postaveno několik velkých hangárů, a také položeny základy odbavovací haly s kanceláři a restauracemi. V roce 1932 byly vztyčeny dva šedesátimetrové anténní stožáry pro vlastní radiostanici, jež měly za úkol navázat rádiové spojení a informovat o meteorologických předpovědích. [7]

Ve třicátých letech objem letecké aktivity vzrůstal. Zavedla se pravidelnost letů, zdokonalovalo se vybavení a na žádost zaměstnanců firmy Baťa se uskutečňovaly vyhlídkové lety nad městem. V roce 1932 proběhly první kurzy, které absolvovalo více než 150 úspěšných mladých pilotů s diplomem sportovních letců. Tyto kurzy položily základy vlastní pilotní školy Zlin Air School. [7]

Tragická smrt Tomáše Bati otřásla i celým letectvem. Vedení koncernu se ujal Jan Antonín Baťa a pro letecké oddělení nastala nová etapa. Tato fáze letectví ve Zlíně byla charakteristická výrobou zpočátku bezmotorových, později motorových letadel. V roce 1934 vznikla, na základě povolení k sériové výrobě, společnost s názvem Zlínská letecká a.s. Ve 40. a 50. letech minulého století byl závod přičleněn k jiným závodům. [7]

V současné době ve výrobě cvičných, akrobatických a víceúčelových letadel pokračuje firma ZLIN AIRCRAFT a. s., jejíž podnikatelská činnost je zaměřena především na vývoj, výrobu a prodej letadel, leteckých komponent a originálních dílů. Tato společnost navazuje na tradice společnosti Zlínská letecká a sídlí v Otrokovicích u letiště. [52] Dne 1. června 2013 společnost uspořádala v areálu letiště akci s názvem Den pro veřejnost. Návštěvníci se mohli těšit na letové ukázky, seznamovací lety nebo ukázky leteckých modelářů.

4.3.2 Železnice

Tomáš Baťa v roce 1924 skoupil většinu akcií společnosti Místní dráha Otrokovice – Zlín – Vizovice. Tímto krokem získal majoritní kapitálový podíl společnosti Moravská západní dráha Prostějov – Třebovice. Oba dopravní podniky chtěl Baťa využít k uskutečnění plánu pro vybudování spoje z České Třebové do Púchova. Železniční spoj měl vést přes Prostějov, Kroměříž a Zlín. [12]

Železnice, probíhající Zlínským krajem a zbudována z peněz obyvatelstva, byla ve dvacátých letech v katastrofálním stavu. Tomáš Baťa několik let vyjednával se železniční správou a zavázal se, že bude o trať pečovat. Chtěl železniční dopravu zkvalitnit a zavést moderní a rychlé vlaky. Začátkem třicátých let se projekt na vybudování železničního spojení Čech a Slovenska dočkal zahájení výstavby z Vizovic do Lužné. V roce 1948 byl úsek zestátněn a prohlášen stavbou mládeže, na které se podílely i mládežnické brigády z Austrálie a USA. Stavba nedokončené železnice byla definitivně ukončena v roce 1953 na základě rozhodnutí ministra dopravy. [19], [51]

Na počest nedokončené železnice se od roku 1993 pořádá každoročně mezinárodní pochod turistů s názvem „Po stopách Baťovy nedokončené železnice“. Jedná se o vycházkovou trasu, která vede po stopách, kudy měly původně vést kolejnice. Pořadatelem této akce je Klub českých turistů ve Zlíně. Trasa je každý rok různě dlouhá a start je vždy ve Vizovicích. Čeští i zahraniční turisté mohou po cestě navštívit hostinec, kde jsou vystaveny dobové fotografie z výstavby železniční tratě. [32]

4.4 Průmyslové stavby

První moderní průmyslová budova vyrostla ve Zlíně již v roce 1906. Nacházela se naproti železničnímu nádraží a při její stavbě byly vzaty v úvahu zkušenosti, které Tomáš Baťa

získal při svém pobytu v Americe. I v pozdějších letech byly tyto vzory zohledněny v mnoha ohledech, jež určovaly podobu budoucího továrního areálu. Další, patrně již významnější stavbou, byla čtyřpatrová budova postavena v roce 1918, jejíž nosné prvky byly stále obvodové zdi, ale dřevěné podpěrné sloupy byly nahrazeny ocelovými. Celý zlínský areál začala firma přebudovávat až v roce 1924, a to především na základě zavedení proudové výroby spádovým konvejerem, která si vyžadovala prostorové změny továrních budov. Model, který se uplatňoval při přestavbě areálu, byl založený na používání standardizovaného půdorysného a konstruktivního systému. Základním prvkem se stala železobetonová konstrukce o rozměrech 6,15 x 6,15 m (= 20 x 20 stop). Budovy byly označovány podle amerického vzoru číslování ulic. První číslo dvojčíslí určovalo polohu budovy ve východozápadním směru, druhé číslo ve směru severojižním. Půdorys standardní patrové budovy odvozený od železobetonové konstrukce měl rozměr 20 x 80 metrů. V podélném směru půdorysu býval obvykle zřízen přístavek, kde se nacházela obslužná zařízení pro dílny v patrech, jako schodiště, výtah a jiné pomocné plochy. Dostatečné osvětlení pracovní plochy zabezpečovala velká železná okna o rozměrech 2,7 x 2,25 m. [21]

Celý areál byl budován podle urbanistického plánu architekta F. L. Gahury, jež celý komplex pojal jako „továrnu v zahradách“, která měla svou dispozicí odpovídat modernímu pojetí továrního pracoviště. Budovy byly stavěny v rovnoběžných řadách a závratnou rychlostí. V roce 1932 bylo v závodním komplexu více než 40 průmyslových objektů. Konstruktivní model, na kterém byla založena výstavba závodních budov, překročil brány průmyslového areálu a rozšířil se tak i do městského prostoru, na jehož principu byla postavena řada veřejných i komerčních staveb. Stejná urbanistická architektura se začala používat i při tvorbě dalších továren a satelitních měst v Evropě i zámoří. [21]

4.4.1 14. a 15. budova

Vývoj průmyslového areálu byl zkomplikován spojeneckým bombardováním v roce 1944 a o rok později znárodněním podniku. Do čela zlínského urbanistického plánování se dostal architekt Jiří Voženílek, jež byl také autorem 14. a 15. budovy. Ty byly postaveny na místě závodních objektů zničených nálety. Po komunistickém převratu v roce 1948 se stala továrna národním podnikem a její jméno přejmenováno na Svit. Po skončení komunistické éry v roce 1989 již tovární areál nebyl státním vlastnictvím, ale začal se dělit na jednotlivé budovy, jež jsou dodnes některé v soukromém majetku různých subjektů. Větší část továrny

byla prohlášena za městskou památkovou zónu. Některé budovy změnily své poslání a jiné byly opuštěny. [25]

Od roku 2000 roste snaha o obnovu některých továrních budov a uchování tak výchozí urbanistické myšlenky. Zlínský kraj získal 14. a 15. budovu a začal tak realizovat projekt paměťového institutu. V současné době je Baťův institut sídlem tří kulturních organizací a to galerie, muzea a krajské knihovny. Galerie výtvarného umění zahrnuje sbírku českého moderního umění vytvořenou firmou Baťa, která nakupovala v letech 1936 – 1948 vybraná díla. Základem expozice muzea je sbírka obuvi, jež je obohacena o manufakturní stroje. Veřejnou knihovnu ve Zlíně otevřel poprvé čtenářský spolek v roce 1885 a o téměř padesát let později k ní byla připojena závodní knihovna firmy Baťa. Celkově obsahuje asi 500 tisíc knihovních jednotek. Město Zlín se při přestavbě Baťova institutu snažilo zachovat architektonické a urbanistické prvky budovy. Vítězný návrh projektu byl proto doplněn o renovaci některých technologických prvků. Jednalo se například o obnovu systému lanovek a pásových dopravníků, který propojoval tovární budovy. Mezi 14. a 15. budovou se dochovala poslední část tohoto systému. Dále střešní nástavby, původní kovové dlažby, koncové prvky původní vzduchotechniky atd. Posláním Baťova institutu je naplňovat podstatu nehmotné kultury a být připomínkou baťovské éry, ve které vznikly pozoruhodné objekty a díla. [25]



Obr. 4.4: Baťův institut [39]

4.4.2 Správní budova 21

Od roku 1924 získával postupně tovární areál Baťova podniku ve Zlíně typický vzhled dle plánů Františka L. Gahury. S rozmachem firmy vyvstala potřeba nových prostor pro administrativní účely. Původní plán z poloviny 30. let vybudovat tři administrativní budovy byl nahrazen jiným, a to postavit jen jednu výškovou budovu se stejnou kapacitou. Povolení

ke stavbě získala firma Baťa 14. 9. 1936 na základě rozhodnutí Okresního úřadu ve Zlíně. Ještě tentýž rok začaly výkopové práce. Výstavba patnáctipodlažní administrativní budovy byla dokončena v roce 1939. O rok později byl objekt již plně funkční. [13]

Vzhled budovy vychází z typické zlínské architektury, která používala železobetonový skelet standardního modulu 6,15 x 6,15 m pro nosnou konstrukci. Mrakodrap je zároveň jednou z posledních staveb používající tento model, neboť se po válce hledaly nové lepší nosníky. Od ostatních budov se mrakodrap liší průměrem kruhových sloupů, a aby se tato skutečnost neprojevila na vzhledu budovy, má část sloupů oválný profil. Dvojitá ocelová okna vytváří plochu mezi skly pro plátěné rolety. [13]

Severní strana budovy byla vyhrazena pro výtahy, schodiště, strojovny a sociální zázemí. Jižní část pak pouze pro administrativní a nevýrobní provoz. Transparentnost budovy zachovávaly lehké přemístitelné prosklené stěny, jež měly oddělovat některé části dispozice. V přízemí se nacházela telefonní ústředna Siemens, ústředna jednotného času a rozhlas. V budově fungovala i potrubní pošta. Na rovné střeše byla vybudována částečně ozeleněná terasa s fontánou. Osmé patro sloužilo jako kanceláře pro vedoucí pracovníky. Nacházel se zde také sekretariát a zasedací místnost. Po smrti Tomáše Bati převzal vedení podniku jeho bratr Jan Antonín Baťa a nejbližší spolupracovníci Dominik Čipera, Hugo Vavrečka a Josef Hlavnička. Budova si vyžadovala náročné technické vybavení, jako výtahy a vzduchotechniku. Většina těchto zařízení se začala vyrábět v Baťových strojárnách, jiná musela být objednána ze zahraničí. Na venkovní straně budovy byl umístěn pojízdný výtah sloužící pro mytí oken, který se pohyboval na trolejové dráze po obvodu mrakodrapu. [13]

Ústředním znakem budovy je pojízdná kancelář Jana Antonína Bati. Výtah má půdorys 6 x 6 m a rychlost 0,75 m/s. Je vybaven samostatným elektrickým klimatizačním systémem, umyvadlem s tekoucí teplou i studenou vodou, signalizačním zařízením, rozhlasem, telefonem, nebo elektrickým ovládáním pro stínění oken. [13]

Firma Baťa používala budovu jen velmi krátce. V roce 1945 byl podnik znárodněn. Mrakodrap stále sloužil původnímu účelu jako administrativní budova, avšak jeho potencionální rozvoj byl zastaven. V roce 2000 navrhlo město Zlín ve spolupráci s tehdejším okresním úřadem přemístit sídlo nově vzniklého krajského úřadu do 21. budovy. Projekt na obnovu mrakodrapu měl zachovávat autenticitu budovy. Při renovaci byly kompletně odstrojeny interiéry (kromě osmého podlaží a pojízdné kanceláře) a vyměněna celá

infrastruktura. Většina originálních prvků byla zachována, jiné musely být nahrazeny replikami. [13]

Zlínský mrakodrap neboli populární „Jednadvacítká“ je jednou z nejnavštěvovanějších atrakcí ve Zlíně a je volně přístupná turistům. Kromě Krajského úřadu zde sídlí i Finanční úřad s kanceláři a zasedací místností pro krajské zastupitelstvo. Hlavní zajímavostí budovy je plně funkční Baťův výtah, do kterého mají turisté umožněný vstup po předem domluveném ohlášení. 3. a 16. podlaží je využíváno pro výstavy a podobné kulturní akce. Nachází se zde i kavárna „Cafe R21“ s venkovní terasou, která skýtá možnost jedinečného výhledu na město Zlín.

4.4.3 Fatra, a.s.

Podnik Fatra byl založený v roce 1935 v Napajedlích koncernem Baťa na popud tehdejšího Ministerstva národní obrany ČSR. Továrna byla vybudována na pozemcích bývalého napajedelského cukrovaru. Původně výrobní program zahrnoval výrobu protiplynových masek a zpracování kaučuku. Později se výroba rozšířila o další druhy výrobků, například asanační oděvy, pryžové hadice a těsnění, hračky apod. Během druhé světové války se podnik musel přizpůsobit potřebám německého hospodářství a výroba hraček byla zastavena. Nové výrobky zahrnovaly především ochranné oděvy pro letectvo a námořnictvo nebo záchranné čluny. V této době se vedení závodu začalo zajímat o zpracování plastů. Začlenění baťova závodu do německého hospodářského programu mělo vliv i na vedení Fatry. Novým ředitelem byl jmenován Josef Zbořilek. V té době v podniku pracovalo téměř dva tisíce lidí. V roce 1940 bylo zahájeno průmyslové zpracování plastů a základním technoplastem se stal polyvinylchlorid. Po vydání znárodňovacích dekretů usilovala Fatra o osamostatnění, což se nelíbilo vedení zlínských Baťových závodů. V roce 1945 byl podnik Baťa znárodněn a Fatra začala v Praze jednat o osamostatnění. To se jí podařilo 7. března 1946 a vznikl tak národní podnik Fatra se sídlem v Napajedlích. Podnik se řadil mezi největší průmyslové závody v republice. Po válce nastal obrovský zájem o plastové hračky pro děti. Popularitu si získali především figurky Kuku a Prokouk, které použila Hermína Týrlová ve svých animovaných filmech. [3]

Dostatečnou pozornost věnovala Fatra sociálním otázkám. Aby si zajistila optimální množství pracovníků, začala se zlepšováním pracovního prostředí, výstavbou bytů, zřízením závodní ambulance, šaten a sprchy, vybudování rekreačních zařízení apod. Podnik založil také podpůrný fond, který poskytoval zaměstnancům podporu při narození dítěte, při

dlouhodobé nemoci nebo úmrtí. Při zakládání tohoto fondu vycházela Fatra právě ze zkušeností s Baťovým podpůrným fondem, který ve firmě v minulých letech fungoval. [3]

Hlavní budova Fatry byla postavena až po smrti Tomáše Bati, ale stejně s architektonickým odkazem jako ostatní tovární budovy za Baťovy éry. Typickými prvky – kov, beton, cihly a sklo se vyznačuje i dnes, po osmdesáti letech, areál stále fungující plastikářské firmy. Ani investiční a stavební činnosti z roku 1947 zaměřené na výstavbu nové tříetážové budovy, trafostanice nebo halovou budovu stavebního oddělení, neporušily vzhled závodu vybudovaného na základě železobetonové konstrukce. [3]

V současné době je Fatra a.s. jedním z významných zpracovatelů plastů v ČR i střední Evropě. Od roku 2000 je součástí koncernu AGROFERT, který sdružuje subjekty s vazbou na potravinářství, chemii a zemědělství. Fatra provozuje svou činnost ve dvou závodech v Napajedlích a Chropyni a zaměstnává 1 100 lidí. [34] Muzeum Napajedla nabízí návštěvníkům stálou expozici nafukovacích plastových hraček nazvanou „Hřiště hraček“, která je dílem designérů Libuše Niklové a Alfreda Kluga. Fatra dodnes tyto hračky vyrábí. [41]



Obr. 4.5: Fatra [35]

4.5 Kulturně společenské stavby

4.5.1 Společenský dům ve Zlíně

Hotel společenský dům je jedenáctipodlažní budova nacházející se na náměstí Práce ve Zlíně vystavěna v typickém modulovém systému. Hotel byl postaven v letech 1931 – 1933 podle projektu Miroslava Lorence. Interiér navrhl Vladimír Karfík podle amerického vzoru a každý pokoj měl své vlastní sociální zázemí. Kapacita hotelu čítala tři sta pokojů, jež byly

vybaveny vestavěným nábytkem a špičkovým zařízením. Nacházela se zde restaurace, reprezentační místnosti a klubovny. Jedinečným prvkem na střeše byla terasa s taneční kavárnou. Hotel sloužil jako ubytování pro hosty firmy Baťa. [13]

Po druhé světové válce byl Společenský dům přejmenován na hotel Moskva a původní vybavení se nedochovalo. Významným přínosem pro samotný hotel bylo jeho zařazení v šedesátých letech do sítě interhotelů v rámci sdružení Čedok, který spojoval nejlepší hotely v České republice. V roce 1992 vznikla rozhodnutím vlády ČR akciová společnost Interhotel Moskva. [36]

Hotel v současné době využívají především návštěvníci, kteří mají vysoké požadavky na ubytování. Kapacita hotelu je 110 pokojů, a to včetně luxusního prezidentského apartmá. Nachází se zde 6 restaurací s odlišnou národní kuchyní a dva bary. Hotel také nabízí různé doplňkové služby pro využití volného času a k relaxaci. Pro konference, semináře a školení je k dispozici 7 konferenčních místností s celkovou kapacitou až 550 osob. [37]

4.5.2 Společenský dům v Otrokovicích

Dalším symbolem baťovské éry je druhý společenský dům postavený v Otrokovicích v městské části Baťov. Jeho vznik je spojen s postupně rozrůstající se firmou Baťa, a tím spojenou potřebou nových továren. V roce 1929 Baťa odkoupil za 6 milionů korun od napajedelské hraběnky Marie Baltazziové komplex pozemků na otrokovickém katastru. Jednalo se o rovinatý terén podél levého břehu řeky Moravy, kde se nacházelo hodně močálů, a proto bylo místo příhodně nazýváno „Bahňák“. Výstavba nových továren se zde rozběhla v roce 1931 a s ní vznikla i nutnost zajistit bydlení pro zaměstnance. Postupem času, kdy továren i obytných čtvrtí každým rokem přibývalo, rostlo i otrokovické tovární město častěji lidmi nazývané Baťov. Na „Bahňáku“ začalo vyrůstat nové centrum, na jehož výstavbě se podílel architekt Gahura. Jeho návrh, který byl součástí urbanistického konceptu pro zlínsko-otrokovickou aglomeraci, zahrnoval centrální bulvár, komunální čtvrť a hlavní náměstí se společenskou budovou. [17]

Soutěž projektu na výstavbu Společenského domu vyhrál architekt Vladimír Karfík, a to díky návrhu, kde budovu představoval jako trojcípou hvězdu s hotelovou halou. Baťa si přál, aby půdorys Společenského domu byl podobný hvězdě. Výstavba hotelu započala v roce 1935 a o rok později již byla budova hotova. Provoz hotelu byl zahájen za přítomnosti řady

významných osobností a při své návštěvě 18. června 1936 zde poobědval i prezident Edvard Beneš. [17]

Budova Společenského domu prošla postupem času několika rekonstrukcemi, ale vždy s ohledem na zachování architektonických prvků. Dnes, pod názvem Hotel Baťov – Společenský dům, funguje jako ubytovací zařízení a kongresové centrum. Celková kapacita hotelu čítá 120 lůžek. V prvním patře se nachází restaurace a v přízemí pivnice. Hotel je umístěn v příhodné lokalitě, která jeho návštěvníkům nabízí možnosti využití volného času nebo návštěvy nedalekých památek. [38]

4.5.3 Velké kino

Velké kino byla nestandardní stavba vybudovaná na náměstí Práce v roce 1931. Původně mělo plnit funkci kulturního stánku v blízkosti továrny. Autorem celého návrhu stavby byl architekt F. L. Gahura, podle jehož pozdějších plánů mělo být kino demontováno a přestěhováno k jižní straně náměstí. Při stavbě kina byla poprvé v Československu použita svařovaná ocelová konstrukce, jejímž autorem byl Ing. Arch. Vtelenský. Tato konstrukce byla původně ponechána jako viditelná, později pro vnitřní i vnější omítku byla použita heraklitová výplň. Pro lepší akustiku byly stěny uvnitř budovy potaženy barevnou jutou, která byla připevněna na dřevěných rámech a speciálně upravena proti požáru. Původně navrhované kino mělo být pro 2 000 diváků, konečná verze však byla 2 500 sedadel, což bylo určujícím prvkem, aby se kino stalo největším v republice. Celkové náklady na stavbu Velkého kina, které zahrnovaly i vnitřní zařízení dosahovaly 1,2 milionu korun. Některé úpravy, například položení šikmé podlahy přímo na terén, měly záměrně snižovat finanční prostředky použité na výstavbu. Přední část kina byla využívána jako reklamní plocha, na které firma představovala své důležité aktivity. [7]

Velké kino, i přes řadu úprav, slouží původnímu účelu dodnes. Současná kapacita je 1 010 sedadel. Od roku 1961 se v kině koná Mezinárodní festival filmů pro děti a mládež a pořádají se přímé přenosy z metropolitní opery v americkém New Yorku. Od roku 2001 je také objekt zapsán mezi nemovité kulturní památky České republiky. [56]

4.5.4 Filmové ateliéry Zlín

Ve dvacátých letech minulého století s rozvojem firmy Baťa vyvstala potřeba účinné reklamy a informačního média. Proto se vedení firmy rozhodlo, jako prostředek prodejní

propagace, využít film. Ten měl za cíl, uvnitř závodů a v občanských baťovských společenstvích, šířit informace z centra a napomoci budovat tradici mladého podniku. [7]

Vznik filmových ateliérů ve Zlíně je spjat s příchodem mladých filmařů ve třicátých letech – scénárista a dramaturg Elmar Klos, organizátor a producent Ladislav Kolda, fotograf, kameraman a střihač Alexander Hackenschmied. Stavba studia trvala necelý rok a byla zahájena v roce 1936 pod vedením architekta Vladimíra Karfíka. Postupně se k základní tvůrčí skupině připojili i další významné osobnosti, které do Zlína lákalo nejen špičkové technické vybavení ateliérů francouzského a amerického původu, ale především svobodná vůle a prostor k experimentování. Filmová tvorba se již neorientovala jen na reklamní, dokumentární a instruktážní filmy, ale i na filmy školní, vědecko-populární, experimentální, cestopisné nebo kreslené. [7]

Mezi filmy, které patřily nesporně k vrcholné zdejší tvorbě, byly dva dokumentární filmy „Poslední léto s T. G. M.“, jež zachycoval poslední dny života prezidenta Československé republiky, a dokumentární drama „Krise“ o útocích národnostních menšin na státní suverenitu koncem 30. let. Tento film natáčel, spolu se zlínskými filmaři, americký dokumentarista Herbert Kline. Hlavnímu kameramanovi Alexandru Hackenschmiedovi se podařilo film dostat do Ameriky, kde se stal slavným dokumentem, který sehrál klíčovou roli ve prospěch okupovaného Československa. [7]

Vedení firmy Baťa se rozhodlo filmovou tvorbu rozšířit na hrané filmy, které však nemohly být realizované v malém ateliéru na Kudlově. Proto byly zakoupeny pozemky na Vysočině a přebudovány pronajaté hostivařské Mlýny a pekárny v Praze. Po natočení prvního filmu „Kouzelný dům“ byli zlínští filmaři kvůli okupaci nuceni Hostivař vyklidit. [7]

Významnou osobností, která ve zlínských ateliérech působila, byla zakladatelka českého loutkového filmu Hermína Týrlová. Ta zde v roce 1942 vytvořila první český loutkový film „Ferda mravenec“, jež se stal jejím celoživotním obdivovaným dílem nejen u nás, ale i ve světě. O dva roky později ve Zlíně působil i světově proslulý režisér Karel Zeman. [7]

V únoru 1944 ve zlínských ateliérech na Kudlově vypukl požár, který zničil část patrové budovy. Požár zastavil na nějakou dobu provoz laboratoří a způsobil nevratné škody v příručním archivu. O rok později nově zrekonstruovaná budova ateliérů byla vystavena

minometní palbě sovětské armády. Po vydání dekretu o zestátnění filmu přestaly ateliéry patřit firmě Baťa. [7]

Dokumentární práce zlínského studia je také neodmyslitelně spjata s cestovateli Jiřím Hanzelkou a Miroslavem Zikmundem, kteří se v roce 1947 vydali na cestu kolem světa osobním automobilem Tatra. Tuto cestu zdokumentovali filmem, a to za pomoci vedení na dálku režisérem Jaroslavem Novotným. [7]

V 50. letech se ředitelem studia stal Aleš Bosák, který se snažil orientovat na diváckou tvorbu zaměřenou především na děti a inspiroval vznik Filmového festivalu pro děti a mládež. První ročník festivalu se uskutečnil v roce 1961, a to přesně 20 let od uskutečnění prvního filmového festivalu – Filmové žně, jehož se zúčastnila většina hvězd tehdejší české a slovenské kinematografie. V současné době se s oficiálním názvem Zlín film festival – Mezinárodní festival filmů pro děti a mládež koná každý rok nejen ve Zlíně, ale i v ostatních městech České republiky. Festival uvádí okolo 300 snímků z více než 50 zemí světa a od roku 2010 návštěvnost festivalu přesahuje 95 tisíc dětí i dospělých. [55]

Filmové ateliéry (Ateliéry Bonton Zlín a.s.) dodnes fungují jako studio animovaného a hraného filmu. Mezi nejpopulárnější filmy patří například Pat a Mat, Bob a Bobek, Spejbl a Hurvínek, Mach a Šebestová, Potkal jsem ho v Zoo nebo Nesmrtelná teta. Od roku 1992 vedle ateliérů fungovala Vyšší odborná škola filmová Zlín, která působila v oblasti vzdělání 20 let. Na této škole studovali i zahraniční studenti z ostatních zemí, např. Japonska, Slovinska nebo USA. V rámci vzdělání bylo vyrobeno přes 300 absolventských filmů a dva celovečerní filmy Brak a Proměny. Provoz školy byl nakonec ukončen na základě analýzy situace na trhu se vzděláním, a také vznikem Fakulty multimediálních komunikací (Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně). Na půdorysech bývalé VOŠ filmové Zlín vznikla v roce 2012 soukromá Střední škola filmová, multimediální a počítačových technologií s. r. o., která funguje dodnes. [31]

4.6 Významné turistické cíle

4.6.1 Baťův kanál

V roce 1927 ministerstvo zemědělství začalo jednat o regulaci řeky Moravy. O tuto problematiku projevil zájem Tomáš Baťa, který si byl vědom toho, že splavení řeky Moravy a následné vybudování Dunajsko-oderského průplavu, umožní jeho továrně jednodušší

a levnější spojení se světovými trhy. [4] Po jeho smrti, o pět let později, se plánu ujal jeho bratr Jan Antonín Baťa. Samotná stavba kanálu proběhla v letech 1934 – 1938. Trasa začínala v přístavu v Otrokovicích, končila u Rohatce a její celková plavební délka byla 51,8 km. Na kanálu bylo vybudováno 14 plavebních komor, které měly pomoci překonat výškové rozdíly hladiny. U každé komory byl také vybudován malý obslužný domek s hospodářstvím, řada zvedacích železničních mostů nebo jez s automatickou regulací výšky hladiny ve zdrži. Většina těchto technických zařízení byla za války zničena. Kanál sloužil pro přepravu lignitu z dolu v Ratíškovicích do továren v Otrokovicích. Od roku 1939 se po kanálu plavila i výletní loď Mojena. Během druhé světové války byl kanál značně poškozen. Šedesátá léta znamenala konec pro nákladní přepravu. Důvodem byla její dlouhodobá neziskovost. [28]

Myšlenky na znovu zpřístupnění kanálu pro turistické využití se objevily v polovině devadesátých let a v roce 1996 vznikla Agentura pro rozvoj turistiky na Baťově kanálu, která vzešla z iniciativy přilehlých obcí. Jedním z nejdůležitějších projektů Agentury byla podpora soukromých půjčoven lodí. V roce 2002 byla založena obecně prospěšná společnost Baťův kanál, jež se podílí na organizaci plaveb po kanálu a provozuje informační centrum, což podporuje aktivity související s rozvojem cestovního ruchu podél kanálu. [28] Název vodní cesty „Baťův kanál“ byl oficiálně přijat, za souhlasu a účasti Tomáše Bati mladšího, dne 1. května 2002. [4] V současné době je délka kanálu (Otrokovice-Skalice) přibližně 53 km, průměrná hloubka 1,5 m a průměrná šířka 12 m. Do budoucna se plánuje prodloužení vodní cesty o souvislý splavný úsek Hodonín-Kroměříž, v celkové délce 76 km. Baťův kanál je uznávaná turistická vodní cesta, kterou ročně navštíví několik tisíc turistů. Této skutečnosti přispívá i to, že podél kanálu vede cyklostezka a v blízkosti se nachází mnoho zajímavostí. [29]



Obr. 4.6: Přístaviště Emila Spiro v Napajedlích [30]

4.6.2 Výklopník Sudoměřice

Zajímavostí na Baťově kanále je technická památka výklopník Sudoměřice, která byla postavena v roce 1939. Výklopník sloužil k překládání lignitového uhlí, které se přiváželo po železniční trati z dolu Tomáš v Ratíškovicích do nákladních lodí plujících do Otrokovic. Vagon s uhlím byl pomocí lanového navijáku vtažen dovnitř do místnosti výklopníku na důmyslné zařízení zvané kolébka. Toto zařízení se následně sklopilo a uhlí bylo z vagonu vysypáno rovnou do lodě. Kromě budovy výklopníku byly v areálu postaveny další dvě stavby. Jedna sloužila pro správce a jeho rodinu a druhá jako zázemí pro zaměstnance s dílnou a konírnou. Dnes slouží výklopník jako vyhlídková věž s možností prohlídky interiéru s odborným výkladem. V blízkosti se nachází přístaviště, půjčovna lodí a občerstvení. [26], [46]



Obr. 4.7: Výklopník Sudoměřice [30]

4.6.3 Muzeum obuvi

Historická obuvnická éra ve Zlíně započala vznikem firmy Baťa a její výrobou valašských papučí z houně. V té době byl ale odbyt takových papučí nelehký. Proto se Baťa později zaměřil na plátěné polobotky zvané „baťovky“, které byly z textilního materiálu se šněrováním. Boty si získaly velký ohlas mezi širokou veřejností. Během první světové války firma získala zakázku na výrobu padesáti tisíc párů vojenských bagančat. Postupně se začaly vyrábět různé typy bot pro širokou škálu zákazníků. Jednalo se především o levnou vycházkovou, společenskou, pracovní nebo sportovní obuv. Mimo to nechyběly ani luxusní modely od návrhářů jezdících pravidelně do středisek módního průmyslu. [24]

V roce 1930 bylo otevřeno první firemní muzeum se sbírkou historické i exotické obuvi. O tři roky později byla tato sbírka součástí expozice v novém Památníku Tomáše Bati a v roce 1944 se k ní přidala i sbírka městská. Obě se později staly základem krajského muzea se sídlem ve zlínském zámku až do roku 2012. [25]

Dnes se muzeum obuvi nachází v nově zrekonstruované 14. budově bývalého továrního areálu ve Zlíně. Stálá expozice s názvem „Princip Baťa: Dnes fantazie, zítra skutečnost“ zahrnuje několik částí. První část se nachází u jižní zatemněné fasády a návštěvník zde může najít 684 kusů vystavené obuvi. Nejstarší exponáty pocházejí z první poloviny 17. století. Jsou zde shromážděny i typy obuvi z různých částí světa. Nejucelenější kolekcí je však soubor obuvi firmy Baťa z let 1894 – 1945. V tomto oddělení dominuje černá barva, jelikož exponáty jsou mimořádně citlivé na světlo. Na sbírku bot navazuje u severní světlé fasády výroba obuvi pomocí ruční práce, manufakturních strojů nebo pásové výroby. Druhá část expozice je zaměřena na cestování a je spjata se známými cestovateli Jiřím Hanzelkou a Miroslavem Zikmundem. Pozornost v této části upoutává automobil Tatra 87, s nímž Zikmund a Hanzelka procestovali v letech 1947 – 1950 Afriku a Jižní Ameriku. Poslední část expozice je věnována historii zlínského filmu a návštěvník může v malém kině shlédnout rozsáhlou nabídku archivních filmů. [6], [25]

4.6.4 Důl Tomáš v Ratíškovcích

Ve druhé polovině 19. století nastal velký rozvoj průmyslu. Firma Baťa potřebovala palivo pro své podniky a tak začala hledat zdroj hnědého uhlí. V oblasti zvané Náklo v Dolnomoravském úvalu objevila důlní pole hnědého uhlí o rozměrech přibližně 7 x 2 km. Vrtné práce započaly v roce 1932, ale nic dalšího do konce roku firma nepodnikla. Proto nadále vykupovala pozemky na novém místě zvaném Hrubé pole. Tyto nejlepší ratíškovické pozemky nabízela firma pouze za 2,50 Kč za m², a proto byl jejich odkup nelehký. Následně přišla firma s návrhem pro majitele pozemků. Pokud je dobrovolně přenechají firmě, budou přednostně přijati do zaměstnání. Většina na tento plán přistoupila, a tak po žních mohla započít nová výstavba. Jako první byly vybudovány těžní a větrací šachty. Současně se začaly stavět čtyři rodinné domy baťovského typu a správní budova. Důl byl pojmenován po zesnulém majiteli firmy Tomáši Baťovi jako důl „Tomáš“. Postupně se vybudovala kotelná, třídičky, dílny i sušárna. Počet zaměstnanců stoupal, na stavbě se podíleli zedníci a tesaři z Ratíškovic. Na plno se s těžbou uhlí začalo po dokončení dolu v roce 1934. Havíři pracovali šest dní v týdnu a průměrně vyrubali 30 vagónů za směnu. Nejvíce vytěženého lignitu odcházelo do továren ve Zlíně, další se využil k usušení a k výrobě páry a zbytek se prodal spotřebitelům. Provoz dolu byl z pracovní stránky velmi náročný a často docházelo k vážným úrazům nebo dokonce k úmrtím zaměstnanců. Na všech místech s vysokou rizikovostí byly vyvěšeny tabulky s požadavkem na pracovníky, aby dodržovali bezpečnostní předpisy. [47]

Výstavba dolu byla prospěšná především pro obec Ratíškovice. Podnik dbal na sociální aspekty zaměstnanců. Zázemí pro pracovníky bylo vybaveno koupelnou a převlékárnou. K dispozici byl závodní praktický lékař a zubní ambulance, jež mohli navštěvovat i místní občané. Celkově firma v obci postavila 44 dvojdomků, které měly teplou a studenou vodu a splachovací záchody. Vznikla zde i pobočka Baťovy školy práce, ve které se učili budoucí důlní odborníci. V obci byla také postavena Baťovská prodejna obuvi. [47]

Těžba lignitu v dole Tomáš skončila v roce 1952. V současnosti je areál a přilehlé bývalé budovy sídlem několika firem, které mají ve svém názvu „T“ jako symbol a připomínku na baťovský důl, jehož výstavba napomohla k rozvoji obce. Mimo to se jedna z místních největších firem T-Machinery a. s. zabývá výrobou důlních zařízení. [47]

4.6.5 Železniční vlečka

Součástí dolu Tomáš v Ratíškovicích je i železniční vlečka, která vede po části staré Baťovy železniční dráhy. Původně sloužila k přepravě uhlí z dolu Tomáš do výklopníku v Sudoměřicích a odtud uhlí dále cestovalo po Baťově kanálu až do otrokovické elektrárny. Proto také trať dostala symbolický název „Kolem po Kolejích ke Kanálu“. Dnes slouží šlapací drezína výhradně pro turistické účely. Vede po trase dlouhé 3 km a propojuje dvě vinařské stezky Podluží a Moravskou vinnou. [49]

Turisté mohou také v Ratíškovicích navštívit Muzeum ve Vagónu, které je součástí tratě a funguje od roku 2006. Muzeum nabízí k prohlídce dva železniční historické vozy, ve kterých je expozice železniční a hornické historie. Vagóny jsou v původním stavu a v jejich interiéru návštěvník může shlédnout dobové fotografie nebo se dozvědět o současné železniční trati okresu Hodonín. Otevřeno je celoročně. [49]



Obr. 4.8: Muzeum ve Vagónu v Ratíškovicích [48]

5 VÝSLEDKY VÝZKUMU A DOPORUČENÍ

5.1 Dotazníkové šetření

Součástí bakalářské práce je dotazníkové šetření, které představuje rychlou a ekonomicky nenáročnou metodu sběru dat. Na základě pokládání otázek respondentům a následným získáváním odpovědí bylo možné opatřit žádoucí primární údaje.

Cílem dotazníkového šetření bylo získat, analyzovat a vyhodnotit odpovědi dotazovaných lidí na jednotlivé otázky, které se týkaly vybraných památek. Konkrétně se jednalo o zjištění, zda respondenti znají některé baťovské památky, jestli je někdy navštívili, jak by ohodnotili jejich propagaci nebo zda někdy navštívili město Zlín. Metoda dotazníkového šetření byla zvolena z důvodu rychlého a nenáročného získávání dat od většího počtu respondentů.

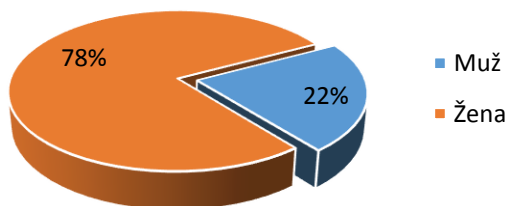
Dotazníkové šetření bylo zahájeno v měsíci březnu 2015 a zúčastnilo se jej celkem 106 respondentů, z nichž nejpočetnější skupinu tvořily ženy. Použitá technika dotazování byla elektronická. Šetření probíhalo formou on-line dotazníků, které byly vytvořeny pomocí webové stránky, následně šířeny prostřednictvím e-mailové komunikace a poskytnuty různým skupinám obyvatel v rámci České republiky.

Dotazník se skládá ze 17 uzavřených otázek s možností výběru z nabídky konkrétních odpovědí, které zajišťovaly jednoznačný a pro respondenty časově nenáročný způsob vyplňování, a třemi polootevřenými otázkami s výběrem možnosti s textovou odpovědí. U dvou uzavřených otázek bylo možné označit více odpovědí. Týkalo se to především otázky, která zjišťovala ponětí respondentů o vybraných památkách a navazující otázky, kterou z nich navštívili. Prvních pět otázek je zaměřeno na obecné informace o respondentovi, které jsou pro průzkum nezbytné, jako je pohlaví, věk, dosažené vzdělání apod. Zbylé otázky se týkají vztahu respondenta k památkám a jejich návštěvnosti, jiné se zase zaměřují na baťovské památky z pohledu jejich budoucího vývoje.

5.1.1 Výsledky dotazníkového šetření

V této části jsou uvedeny výsledky dotazníkového šetření a jejich vyhodnocení za pomoci vlastního grafického zpracování. Celý dotazník je uveden v příloze č. 1 a podklady pro zpracování grafů v příloze č. 2.

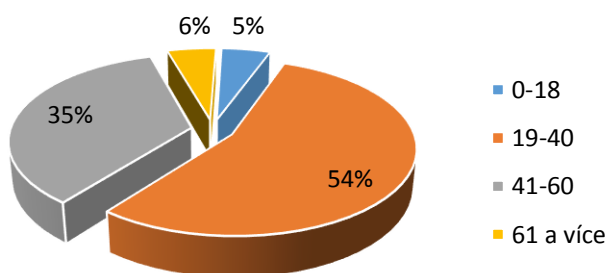
Otázka č. 1: Pohlaví?



Graf 5.1: **Pohlaví respondentů** (Zdroj: Vlastní zpracování)

Důvodem k položení této otázky bylo zjistit, kolik mužů a žen se celkově podílí na dotazníkovém šetření. Největší skupinu z celkem 106 respondentů tvořily ženy, těch odpovědělo 83, tedy 78 %. Mužů odpovědělo pouze 23, což představuje 22 %. Největší aktivita k vyplňování dotazníku byla shledána ze stran žen.

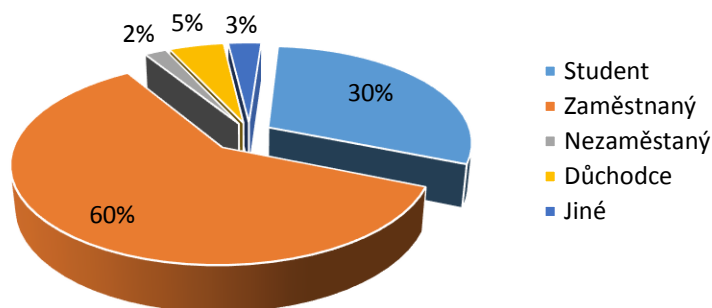
Otázka č. 2: Věková kategorie?



Graf 5.2: **Věk respondentů** (Zdroj: Vlastní zpracování)

U otázky Věková kategorie bylo možné na výběr ze čtyř věkových skupin: 0-18, 19-40, 41-60, 61 a více. Z hlediska respondentů dominovali zástupci z mladší a střední generace, tedy z kategorie 19-40 let, která zaujímá celkem 54 % (58 respondentů). Tato věková kategorie převažuje zřejmě z toho důvodu, že dotazník byl v elektronické podobě a šířil se pomocí e-mailové komunikace, kterou nejvíce využívají především mladí lidé. Druhou nejpočetnější věkovou kategorií tvořili lidé ve věku 41-60 let, v níž odpovědělo celkem 37 lidí (35 %). Nejméně odpovídali lidé ve věku 61 let a více (6 %) a ve věkové kategorii do 18 let (5 %).

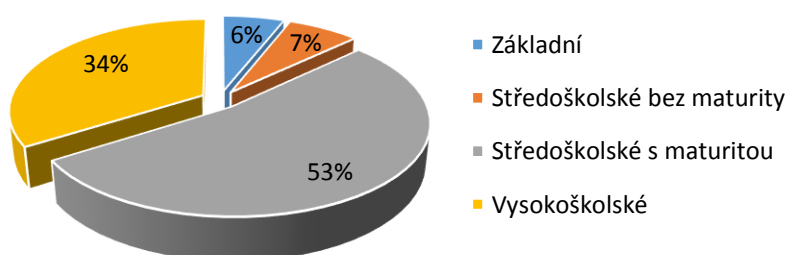
Otázka č. 3: Jste?



Graf 5.3: **Status respondentů** (Zdroj: Vlastní zpracování)

V rámci dotazníkového šetření se zjišťoval i sociální status respondenta, který je významný z hlediska finančních možností a volného času respondentů, jež ovlivňuje návštěvnost památek. Nejvíce odpovídali zaměstnaní lidé v počtu 64 oslovených (60 %). Statisticky významné je i zastoupení studentů (30 %). Na srovnatelné úrovni bylo zastoupení seniorů (5 %), nezaměstnaných (2 %) a respondentů s jiným než uvedeným statusem (3 %).

Otázka č. 4: Nejvyšší dosažené vzdělání?

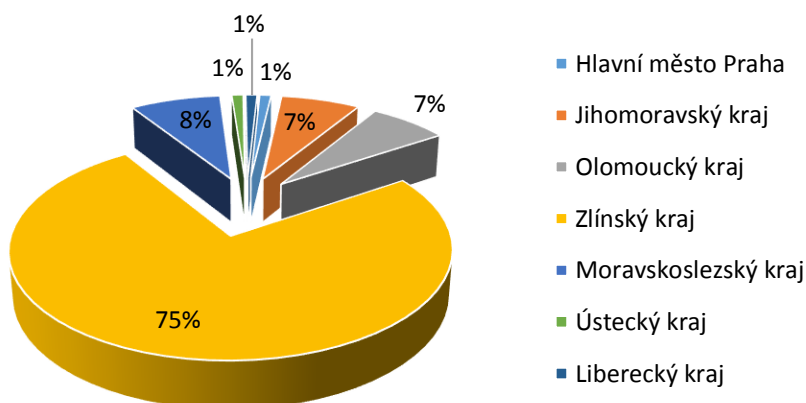


Graf 5.4: **Nejvyšší dosažené vzdělání respondentů** (Zdroj: Vlastní zpracování)

Z grafu vyplývá, že nejvíce odpovídali lidé se středoškolským vzděláním s maturitou, a to 56 respondentů (53 %). Po nich následovali lidé s vysokoškolským vzděláním, kde odpovídalo celkem 36 lidí (34 %) a s podobným zastoupením skončilo základní vzdělání 6 % a středoškolské bez maturity 7 %. Z toho lze usoudit, že největší povědomí o památkách budou mít první dvě zmiňované skupiny, jelikož je pravděpodobnější setkat se s tématem

Baťa, ať už z hlediska cestovního ruchu nebo ekonomického, právě na těchto dvou typech škol.

Otázka č 5: Ve kterém kraji bydlíte?

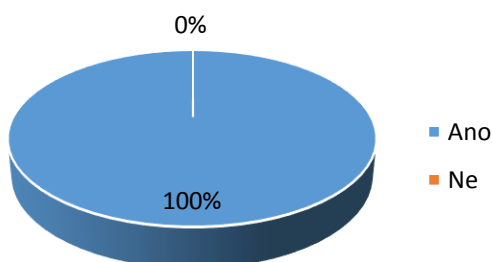


Graf 5.5: **Bydliště respondentů** (Zdroj: Vlastní zpracování)

V grafu nejsou uvedeny všechny kraje, ale pouze ty, u kterých byla zaznamenána kladná odpověď. Nejvíce respondentů žije ve Zlínském kraji, a to celkem 75 %, což je 81 osob. Dále na srovnatelné úrovni jsou kraje Moravskoslezský 8 lidí (8 %), Jihomoravský 7 lidí (7 %), Olomoucký 7 lidí (7 %). Po jednom respondentovi odpovídali lidé z kraje Hlavní město Praha, Ústecký a Liberecký.

Tato otázka je významná pro dotazníkové šetření z hlediska následujících odpovědí na povědomí o baťovských památkách. Objekty se totiž nacházejí převážně ve Zlínském kraji a výsledky mohou být ovlivněny touto skutečností.

Otázka č. 6: Víte, kdo byl Tomáš Baťa?

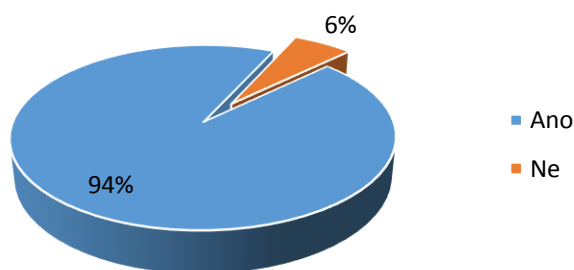


Graf 5.6: **Povědomí o T. Baťovi** (Zdroj: Vlastní zpracování)

Na tuto otázku odpovědělo kladně všech 106 respondentů, tedy 100 %. Důvodem zařazení této otázky do dotazníkového šetření bylo zjistit, jaké je povědomí o T. Baťovi. Z grafu lze usuzovat, že jméno Tomáš Baťa je opravdu známé a to nejen pro Zlínský kraj.

Otázka byla polootevřená, po označení odpovědi Ano/Ne, bylo možné doplnit, v jaké souvislosti si jméno Tomáše Bati dokážou respondenti spojit. Bylo shledáno, že nejvíce si jméno lidé pojí s městem Zlín, ve kterém Baťa působil nebo s obuvnictvím. Méně se pak vyskytovaly odpovědi jako Baťův kanál a budova 21 ve Zlíně. S Výklopníkem Sudoměřice, vilou Tomáše Bati a Baťovým institutem si jméno Tomáše Bati spojili pouze tři lidé.

Otázka č. 7: Navštívili jste někdy město Zlín?

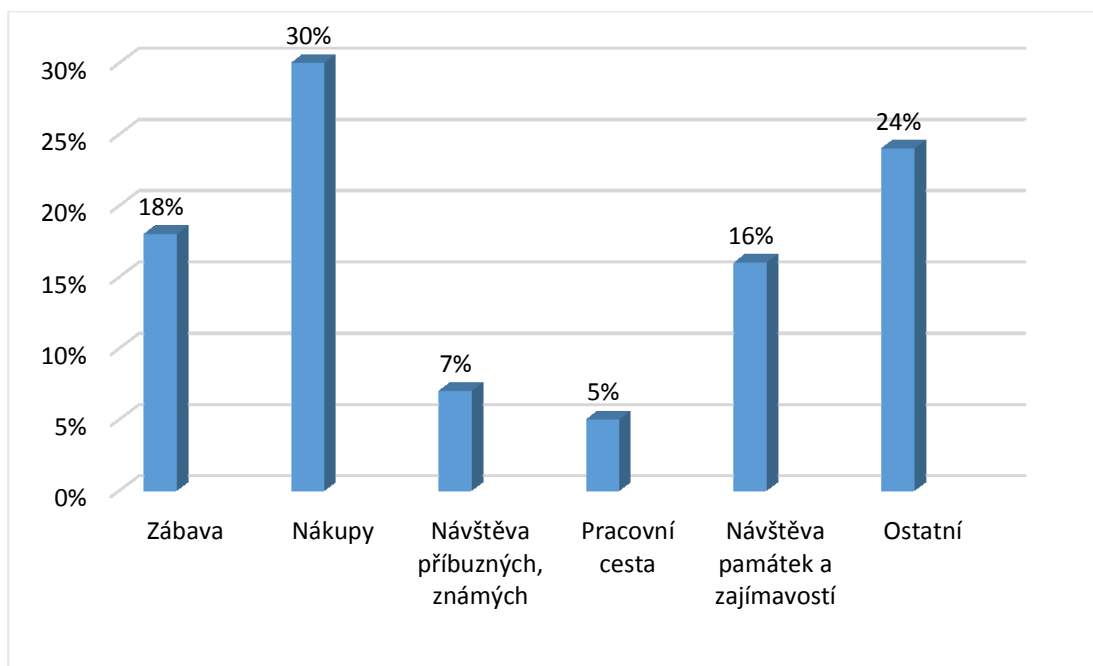


Graf 5.7: Návštěvnost města Zlín (Zdroj: Vlastní zpracování)

Z grafů vyplývá, že na otázku, zda respondenti navštívili někdy město Zlín, odpovědělo kladně celkem 100 oslovených (94 %). Zlín nikdy nenavštívilo celkem 6 respondentů, tedy 6 %. Smyslem otázky bylo vytvořit představu o návštěvnosti města, které je spjato s baťovskými památkami.

Z podrobného zkoumání dotazníku bylo zjištěno, že na tuto otázku odpověděli záporně právě lidé z kraje Hlavní město Praha a Libereckého, a také celkem 3 osoby z Moravskoslezského kraje a jedna osoba z Olomouckého kraje. Tato skutečnost může být dána menším zastoupením respondentů žijících právě v těchto krajích. Všichni respondenti žijící ve Zlínském kraji navštívili alespoň jedenkrát město Zlín.

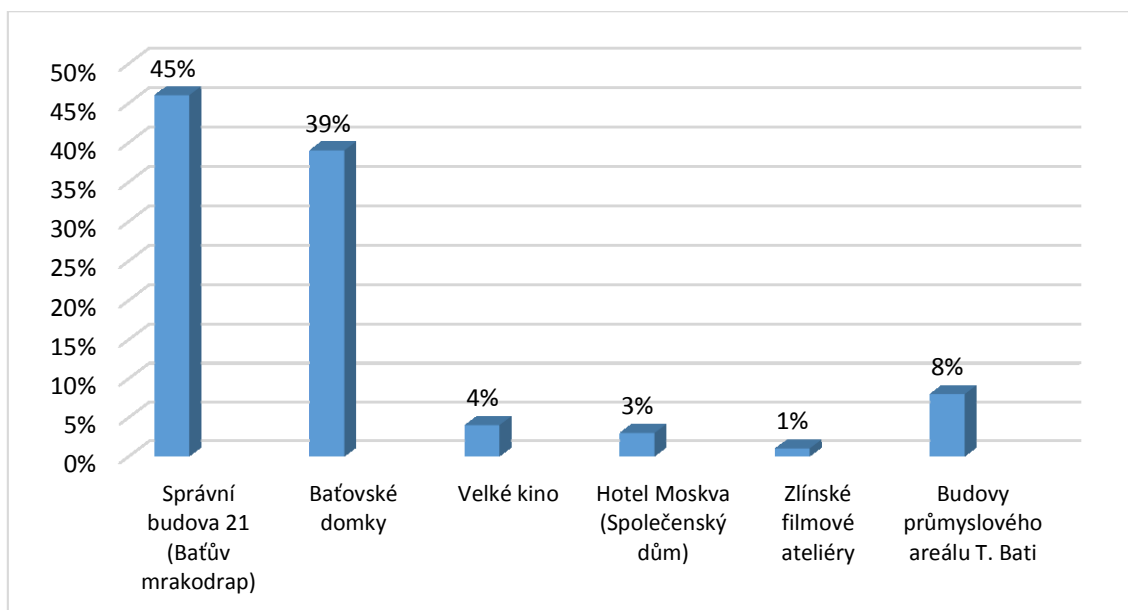
Otázka č. 8. Jaký byl důvod návštěvy Zlína?



Graf 5.8: **Důvody návštěvy Zlína** (Zdroj: vlastní zpracování)

Na tuto otázku odpovídali lidé, kteří v předchozí otázce odpověděli kladně. Odpovídalo na ni tedy celkem 100 respondentů, kteří někdy navštívili město Zlín. 30 % respondentů uvedlo, že navštívili Zlín především za účelem nakupování, což je přirozené vzhledem k tomu, že ve městě se nachází několik nákupních center. Jako druhý nejčastější důvod návštěvy Zlína označovali respondenti možnost *Ostatní* (24 %). To znamená, že mohli přicestovat do města za účelem studia, vyřizování záležitostí na příslušných úradech nebo návštěvy zdravotnických zařízení. Dalším důvodem návštěvy města byla zábava, která je ve Zlíně zastoupena řadou zábavních středisek. Jedná se například o různé kluby, multikino, dětský zábavní park a další. Tuto možnost zaznačilo 18 % respondentů. Památky a zajímavosti lákají do Zlína pouze 16 % návštěvníků. Nejméně lidé jezdí do města za svými příbuznými či známými (7 %) nebo z důvodu pracovní cesty (5 %).

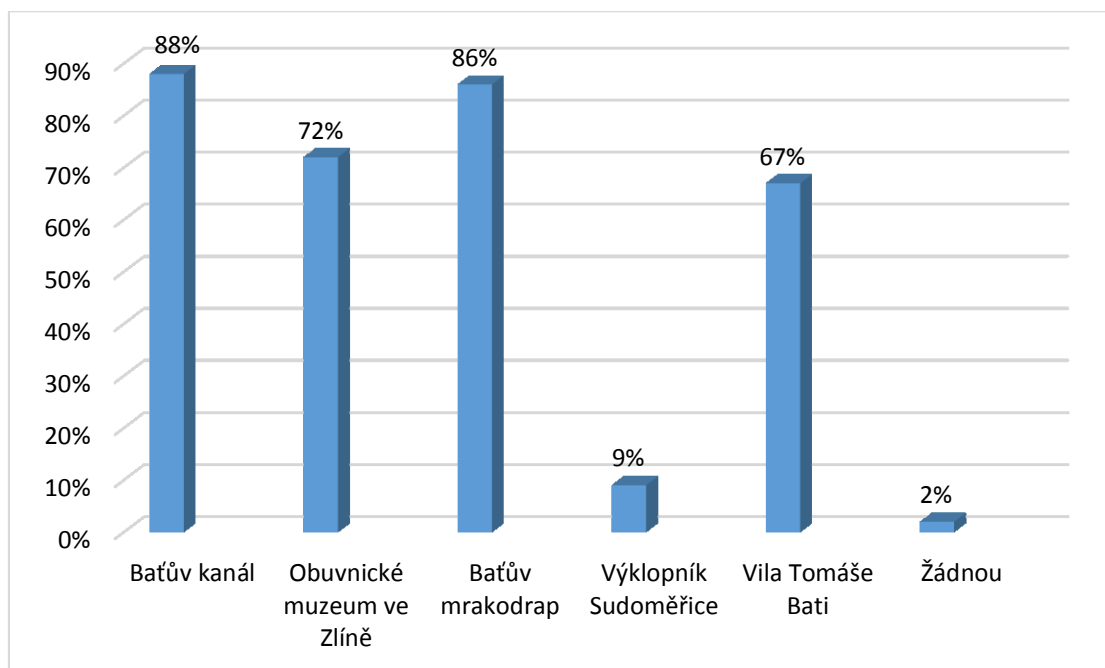
Otázka č. 9: Která funkcionalistická stavba Vás ve Zlíně nejvíce zaujala?



Graf 5.9: Nejzajímavější funkcionalistická stavba ve Zlíně (Zdroj: Vlastní zpracování)

Otázka se vztahovala k předchozí otázce číslo 7. Tudíž respondentů bylo celkem 100, z toho 45 lidí (45 %) odpovědělo, že nejvíce je zaujala Správní budova 21, dnes známá jako Baťův mrakodrap. Druhá funkcionalistická stavba, která se vryla do paměti respondentů, byly Baťovské domky, ty zaujaly celkem 39 návštěvníků Zlína (39 %). Dále to byly budovy bývalého baťovského průmyslového areálu, kam se řadí například Baťův institut. Malé zastoupení (8 %) odpovědi může být dáno tím, že institut vznikl teprve v nedávné době a i většina méně známých budov areálu je rekonstruována až v posledních letech. Velké kino a Hotel Moskva se umístili na podobné úrovni se 4 a 3 %. Budovy jsou známé spíše díky společenským akcím, které se zde konají. Zlínské filmové ateliéry zaujaly pouze jednoho respondenta, což může souviset s tím, že ateliéry se nenacházejí v centru města, ale v místní části Zlína zvané Kudlov.

Otázka č. 10: Kterou z uvedených památek znáte?

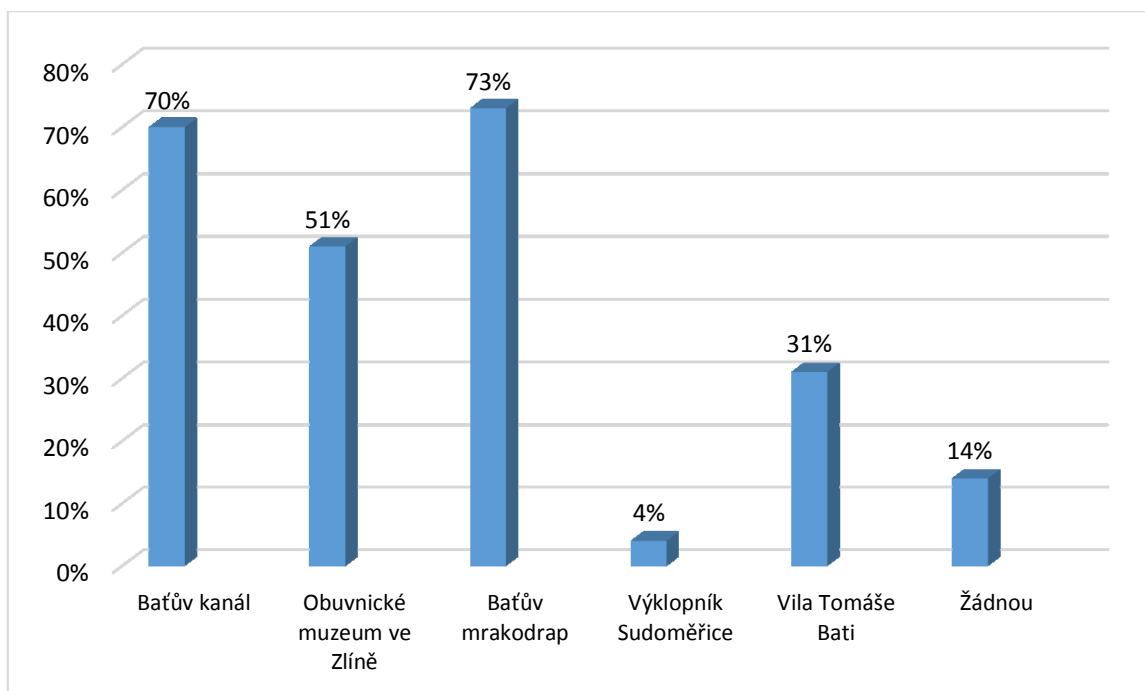


Graf 5.10: **Známost vybraných památek** (Zdroj: Vlastní zpracování)

V této otázce byla možnost označit více odpovědí. Na výběr měli respondenti z pěti památek: Baťův kanál, Obuvnické muzeum ve Zlíně, Baťův mrakodrap, Výklopník Sudoměřice, Vila Tomáše Bati. Šestá odpověď byla pro ty, kteří neznají žádnou z uvedených památek.

Z grafu vyplývá, že nejvíce lidé znají vodní cestu Baťův kanál, kterou zvolilo celkem 93 osob (88 %). Je to dáno především velkou propagací této atraktivity, která nabízí nespočet možností pro využití volného času. Druhou nejznámější památkou je Baťův mrakodrap, kterou zná celkem 91 respondentů (86 %). Budova je proslulá především známou pojízdnou kanceláří ve výtahu. Obuvnické muzeum se umístilo na třetím místě, zná jej celkem 77 lidí (72 %). Dále je to Vila Tomáše Bati, kterou označilo 71 lidí (67 %). Nejméně znám je Výklopník Sudoměřice, který zná pouze 9 oslovených (9 %). Dva lidé odpověděli, že neznají žádnou z uvedených památek. Jednalo se o jednu osobu ze Zlínského kraje a o jednu osobu z Olomouckého kraje.

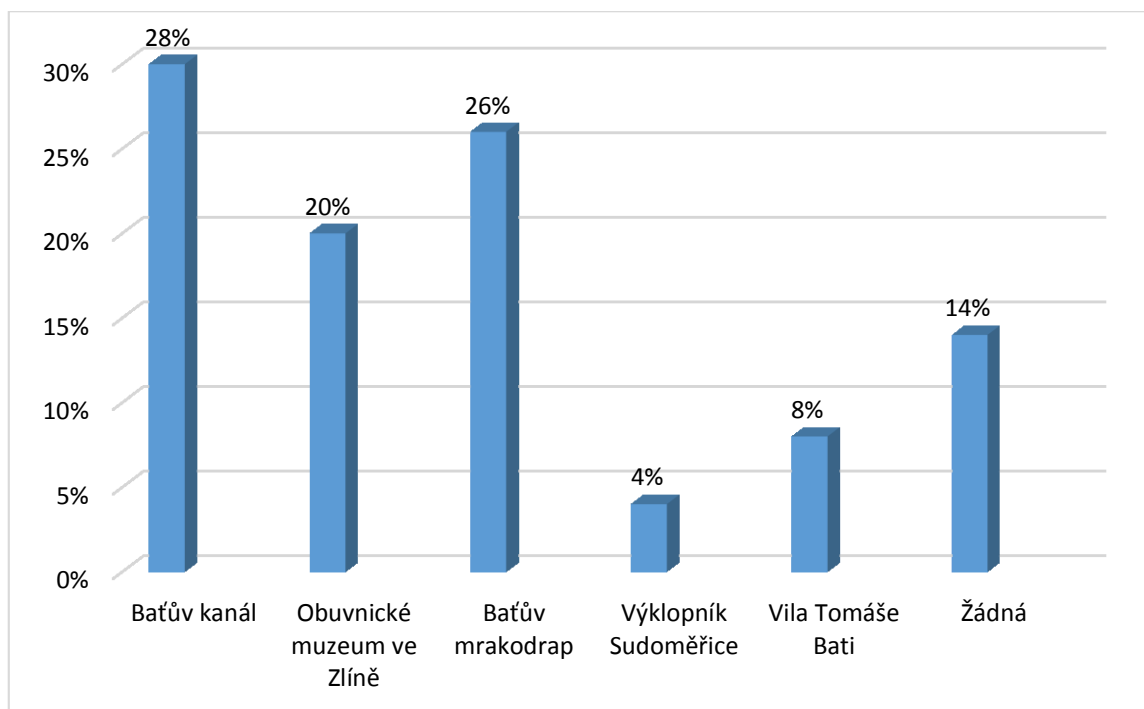
Otázka č. 11: Kterou z těchto památek jste někdy navštívili?



Graf 5.11: **Návštěvnost památek** (Zdroj: Vlastní zpracování)

Otázka č. 11 má šest shodných možností odpovědi jako otázka č. 10. Bylo možné zaznačit taktéž více odpovědí. Nejnavštěvovanější památkou je Baťův mrakodrap, kterou navštívilo 78 oslovených (73 %), za ním je nejznámější Baťův kanál, který ve svých odpovědích uvedlo celkem 74 lidí (70 %). Dále je to Obuvnické muzeum ve Zlíně, které navštívilo 54 oslovených (51 %) a Vila Tomáše Bati s 33 návštěvníky (31 %). Nejméně je navštěvován Výklopník Sudoměřice, který je také nejméně známý. Pouze 4 oslovené osoby (4 %) navštívilo tuto atrakci. 15 respondentů (14 %) uvedlo, že žádnou z uvedených památek nikdy nenavštívili.

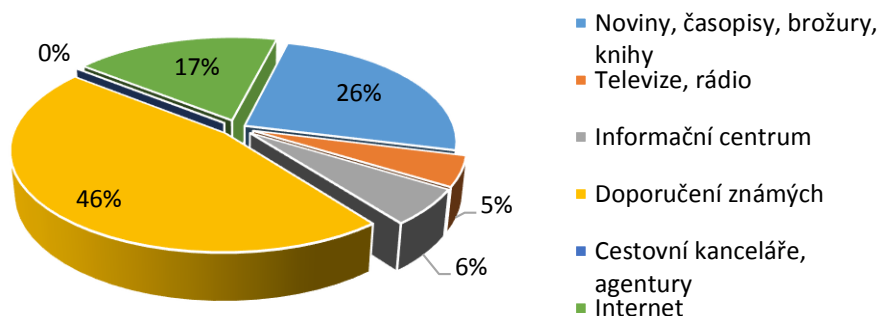
Otázka č. 12: Která památka se Vám nejvíce líbila?



Graf 5.12: Nejzajímavější památka (Zdroj: Vlastní zpracování)

Tato otázka se vztahovala především k těm respondentům, kteří někdy navštívili uvedenou památku. Možné bylo označit pouze jednu odpověď. Nejvíce se osloveným líbil Baťův kanál, a to celkem 28 %. Podobné procento respondentů (26 %) uvedlo Baťův mrakodrap. Obuvnické muzeum zaujalo 20 % respondentů. Za nejméně atraktivní památky jsou oslovenými uvedeny Výklopník Sudoměřice a Vila Tomáše Bati, což je přijatelné vzhledem k tomu, že tyto památky navštívilo nejméně respondentů. Odpověď *Žádná* zvolilo 15 lidí, toto číslo odpovídá právě počtu respondentů, kteří v přechozí otázce uvedli, že žádnou z uvedených památek nenavštívili.

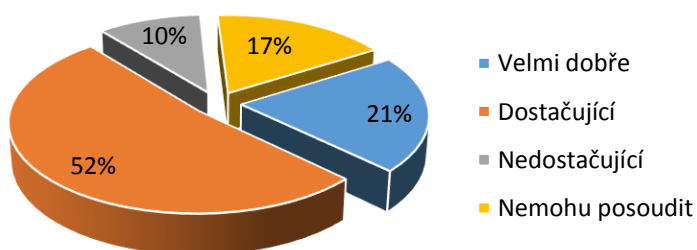
Otázka č. 13: Z jakého zdroje jste se o těchto památkách dozvěděli?



Graf 5.13: **Zdroje informovanosti o památkách** (Zdroj: Vlastní zpracování)

Z výsledků vyplývá, že lidé jsou o památkách nejvíce informováni od svých známých, což je až překvapivě 49 respondentů, tedy 46 %. Druhou skupinou jsou noviny, časopisy, brožury, knihy, z těchto zdrojů se o památkách dozvědělo 28 oslovených (26 %), což není divu, jelikož se většina památek vztahuje k historii zlínského regionu a jsou uvedeny v mnoha knižních publikacích. Na třetím místě se umístil Internet, což může být dáno malou propagací památek na tomto informačním zdroji, který uvedlo 17 % respondentů. Nejméně jsou lidé informováni prostřednictvím informačních center (6 %), jejichž celkové využití turisty v poslední době klesá. Televize a rádio přispívají k propagaci 5%. Nikdo z oslovených respondentů neuvedl jako zdroj cestovní kanceláře a agentury. Na tuto otázku neodpověděli dva lidé, kteří neznají žádnou z již zmiňovaných památek.

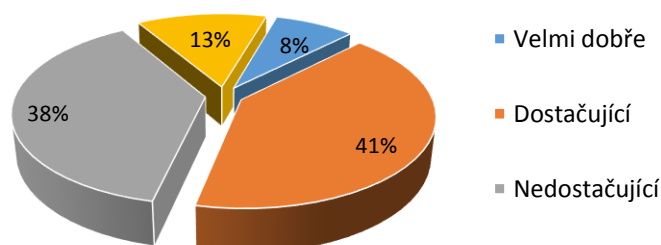
Otázka č. 14: Jak byste ohodnotili informovanost o těchto památkách?



Graf 5.14: **Hodnocení informovanosti o památkách** (Zdroj: Vlastní zpracování)

Na otázku, jak by respondenti ohodnotili informovanost o zmiňovaných památkách, odpovědělo celkem 55 osob (52 %) jako dostačující. Za velmi dobrou informovanost o památkách považuje 22 osob (21 %). Není schopno posoudit celkem 18 lidí (17 %) a za nedostačující považuje informovanost 11 lidí (10 %). Z těchto výsledků vyplývá, že památky jsou dostatečně propagované, avšak málo navštěvované.

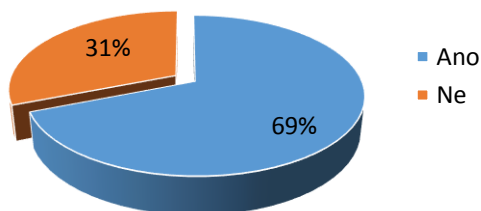
Otázka č. 15: Jak byste ohodnotili péči o tyto památky?



Graf 5.15: **Hodnocení péče o památky** (Zdroj: Vlastní zpracování)

Názor respondentů na úroveň péče o památky se různí. Z grafu bylo zjištěno, že péče o památky je ze 41 % dostačující. Podobný počet respondentů hodnotí naopak péči o památky za nedostačující (38 %). Za velmi dobrou úroveň péče ji považuje 8 % oslovených a 13 % nedokáže posoudit. Z výsledků tedy vyplývá, že některé památky by si určitě zasloužily větší pozornost, co se týče jejich současného stavu. Je to dáno především nízkým zájmem a nedostatkem finančních prostředků ze strany majitelů dané památky či objektu.

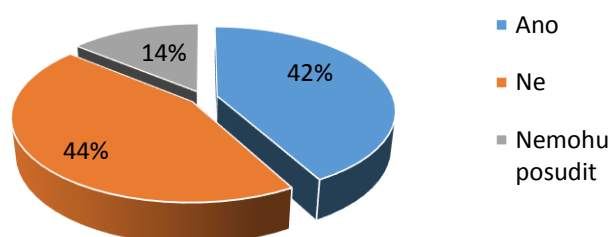
Otázka č. 16: Myslíte si, že baťovské památky mají budoucnost v cestovním ruchu?



Graf 5.16: **Budoucnost baťovských památek** (Zdroj: Vlastní zpracování)

Na tuto otázku odpovědělo všech 106 respondentů, kteří vyplnili dotazník. Z výsledků vyplývá, že převážná většina respondentů (69 %) si myslí, že baťovské památky budou mít v budoucnu svůj význam pro cestovní ruch. Pouze 31 % oslovených uvedla zápornou odpověď. Potvrdil se tím tedy zájem o baťovské památky z pohledu potencionálních budoucích návštěvníků

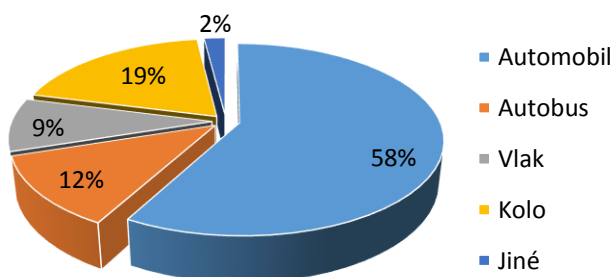
Otázka č. 17: Jste spokojeni s dostupností baťovských památek? Pokud ne, uveďte důvod?



Graf 5.17: **Spokojenost s dostupností památek** (Zdroj: Vlastní zpracování)

Otázka č. 17 byla polootevřená, tzn., že respondenti měli možnost doplnit vlastní odpověď. Spokojenost respondentů s dostupností památek je téměř vyrovnaná. 42 % oslovených uvedlo kladnou odpověď. Nespokojených respondentů bylo 44 %, kteří dále uváděli důvody. Mezi nejčastější důvody patřily především špatná dopravní infrastruktura a nepřístupnost k některým objektům, dále se jednalo o krátkou otevírací dobu nebo špatné značení památek. 14 % oslovených nedokázalo posoudit (číslo odpovídá 15 lidem, kteří žádnou památku nenavštívili).

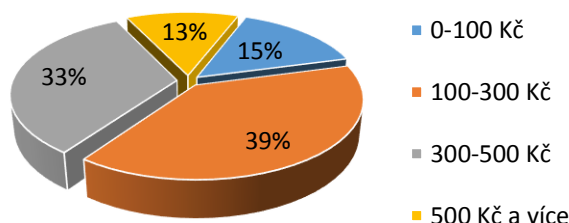
Otázka č. 18: Jaký dopravní prostředek využíváte při návštěvě památek?



Graf 5.18: **Nejvíce využívaný dopravní prostředek** (Zdroj: Vlastní zpracování)

K návštěvě památek využívají respondenti nejvíce osobní automobil, tuto odpověď označilo celkem 58 % oslovených. Překvapující je využití jízdního kola, kterým cestuje 19 % respondentů. Autobusy využívá ke své přepravě 12 % a vlaky 9 % respondentů. Jiným dopravním prostředkem se na návštěvu památek vydávají 2 % oslovených.

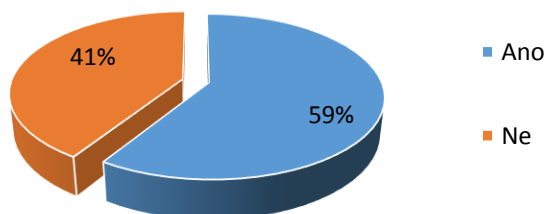
Otázka č. 19: Kolik jste ochotni utratit při návštěvě památky?



Graf 5.19: Útrata při návštěvě památky (Zdroj: Vlastní zpracování)

Respondenti měli na výběr z možností: 0-100 Kč, 100-300 Kč, 300-500 Kč, 500 Kč a více. Nejvíce dotazovaných (39 %) je ochotno zaplatit částku v rozmezí 100-300 Kč. Dále je to částka 300-500 Kč, tu uvedlo celkem 33 % oslovených a částku 0-100 Kč uvedlo 15 % respondentů. Naopak nejméně jsou respondenti ochotni při návštěvě památky utratit 500 Kč a více (13 %).

Otázka č. 20: Uvítali byste doprovodné akce při návštěvě památek? Pokud ano, jaké?



Graf 5.20: Doprovodné akce (Zdroj: Vlastní zpracování)

Z uvedeného grafu vyplývá, že 59 % respondentů by při návštěvě památek uvítali doprovodné akce. Dotazovaní měli také možnost napsat, o jakou akci by se mělo jednat.

Nejvíce bylo zaznamenáno odpovědi typu: kulturní (výstavy, koncerty), sportovní a gastronomické. Nezanedbatelnou položku tvořily také zajímavé prohlídky s živými exponáty nebo s interaktivními prvky.

5.1.2 Shrnutí výzkumu

Dotazníkové šetření probíhalo v rámci České republiky. Nejvíce odpovídali lidé ze Zlínského kraje, nepatrné zastoupení měly i některé ostatní kraje. Převážná část respondentů byly ženy. Nejvíce se šetření účastnili lidé ve věku 19-40 let. Naopak nejméně dotazovaných bylo ve věku 61 let a více, což se dá odůvodnit i tím, že tato věková skupina nevyužívá informační technologie v takové míře, jako současná mladá generace. Více, jak polovina oslovených uvedla jako své nejvyšší dosažené vzdělání středoškolské s maturitou. Nejvíce odpovídali zaměstnaní lidé a studenti.

Během průzkumu bylo pozitivně zjištěno, že všichni znají jméno Tomáš Baťa, což není překvapující vzhledem k tomu, že Baťa byl velkou osobností nejen českých dějin. Dodnes má firma své pobočky s obuví ve všech větších městech v České republice, a také vzrůstá každým rokem návštěva Zlínského kraje, s nímž je Tomáš Baťa neodmyslitelně spjat. Většina respondentů Baťu spojuje s obuví a městem Zlín, nejméně pak s baťovskými památkami, kde například vilu Tomáše Bati, Výklopník Sudoměřice nebo Baťův institut, uváděli jen tři lidé.

Nad 90 % respondentů uvedlo, že někdy navštívilo město Zlín. Jedná se o krajské město na Jižní Moravě, ve kterém se soustřeďují veškeré krajské úřady, moderní zdravotnická zařízení, univerzita a další důležité instituce. Tudíž je přirozené (vzhledem k velkému počtu respondentů ze Zlínského kraje), že město navštívila většina oslovených. Zbýlých necelých 10 % odpovědělo záporně a byli to lidé z ostatních krajů, kteří neměli příležitost doposud město navštívit. Hlavním důvodem návštěvy města Zlín bylo uváděno nakupování, dále ostatní důvody, které mohou zahrnovat například studium vzhledem k množství základních a středních škol, návštěvu zdravotnických zařízení, zaměstnání apod.

Správní budova 21 neboli Baťův mrakodrap byla návštěvníkem Zlína, jako nejzajímavější funkcionalistická stavba, nejčastěji označovaná odpovědět. Naopak, nejméně návštěvníky zaujala budova Velkého kina, Hotel Moskva nebo Zlínské filmové ateliéry, které jsou v podvědomí respondentů známé spíše z jiných důvodů než architektonických.

Mezi nejznámější památky se zařadily Bařův kanál, Bařův mrakodrap a Obuvnické muzeum ve Zlíně. Naopak nejméně známý je Výklopník Sudoměřice. Dva lidé odpověděli, že neznají žádnou z uvedených památek.

Nejnavštěvovanější památkou je podle průzkumu Bařův mrakodrap a Bařův kanál. Naopak nejméně turisté navštěvují Výklopník Sudoměřice a to z toho důvodu, že jde o nejméně známou technickou památku. 14 % oslovených nenavštívilo žádnou z uvedených památek.

Podle získaných odpovědí se lidé o uvedených památkách dozvídají nejvíce od známých a z knižních publikací, ve kterých je většina památek popsána v souvislosti s historií firmy Bařa. Překvapující je výsledek Internetu, který jako fenoménem mezi dnešními druhy komunikace, využívá pro získání informací o památkách pouze 19 % respondentů. Nulové zastoupení bylo zaznamenáno u cestovních kanceláří a agentur, v jejichž nabídce není žádný produkt spojený s bařovskými památkami.

Co se týče propagace památek, je většina respondentů spokojena. 10 % ji považuje za nedostačující a 17 % nedokáže posoudit. V současnosti je nejvíce propagována technická památka Bařův kanál, která nejvíce využívá propagačních materiálů a brožur, jež jsou k dispozici v každém informačním centru a dále je to všudypřítomná reklama podél řeky Moravy ve formě upozorňujících značek. Přesto, že celková propagace památek je podle respondentů dostačující, většina z nich není v jejich povědomí známá, proto je třeba zaměřit se i na tyto památky a zvýšit jejich propagaci.

Vztah k tradici a dějinám existuje již od nepaměti a je spojován se snahou o zachování veškerého kulturního dědictví. Proto by mělo být nedílnou součástí udržovat dobrý stav památek. Podle respondentů je z 38 % péče o památky nedostačující, naopak 41 % oslovených hodnotí úroveň péče za dostačující. Z toho vyplývá, že některé památky se nacházejí v přijatelném stavu, avšak některé by naopak potřebovaly větší pozornost a celkové zkulturnění.

Většina respondentů dotazníkového šetření vidí budoucnost ve využívání bařovské památek pro účely cestovního ruchu. Tato skutečnost je samozřejmě pozitivní vzhledem k možnému zvýšení návštěvnosti i většímu využití objektů. Naproti tomu návštěvníci nejsou spokojeni s přístupností těchto památek. Uvítali by zlepšení dopravní infrastruktury i zlepšení podmínek týkající se otevírací doby.

Nejpoužívanějším dopravním prostředkem, který lidé využívají k návštěvě památek, je osobní automobil. Tuto možnost uvedlo 58 % dotazovaných. Významnou roli hraje také cyklistické kolo, které se zařadilo hned za automobil a jež označilo 19 % respondentů. Nejméně jsou pak využívány vlaky, autobusy a jiné dopravní prostředky.

5.2 Vlastní doporučení

Pro lepší propagaci Baťových památek a zvýšení jejich návštěvnosti jsou na základě provedeného dotazníkového šetření, z vlastních poznatků a ze základních znalostí současné situace postavení památek ve Zlínském kraji navržena následující řešení.

5.2.1 Propagace

Primárním cílem regionu v rámci cestovního ruchu by mělo být zvyšování podílu návštěvníků jak z ostatních krajů ČR, tak ze zahraničí. Slabou stránkou je propagace Zlínského kraje, jejíž zesílení by výrazně napomohlo ke zvýšení povědomí o zdejších baťovských památkách.

Je třeba zlepšit propagační aktivity prostřednictvím internetu jako nástroje marketingové komunikace, bez něhož v dnešní době nelze správně rozvíjet turistický potenciál lokality, kde se daná památka nachází. V současné době nejvíce informací o turistických cílech získávají z internetu právě mladí lidé, kteří zastávají nejpočetnější skupinu turistů, jež mají dostatek volného času a finančních prostředků. Proto by bylo vhodné zaměřit se právě na ně a založit speciální webovou stránku, kde by se prezentovaly jednotlivé baťovské památky a zajímavosti. Nesměl by chybět jejich historický popis, udání přesné lokality, kde se nacházejí, případně otevírací doba apod. Server by měl také poskytovat zpětnou vazbu ve formě vkládání příspěvků a komentářů od samotných návštěvníků, které by působily jako recenze nebo připomínky a mohly by být nástrojem ke zlepšení fungování webu i samotné památky.

K vyšší internetové aktivitě, a tím i vyšší návštěvnosti zmiňované speciální webové stránky mohou přispět sociální sítě nebo možnost využít umístování klíčových slov na první pozice ve vyhledávačích s velkou databází stránek. Klíčové slovo představuje textový řetězec, který může být tvořen buď jedním, nebo více slovy a jeho význam musí odpovídat obsahu hledané stránky. Smyslem je cílit reklamu do vyhledávací sítě, tak aby potenciálnímu

uživatelé při zadání slova, který vyhledává informace o daných památkách, byla nabízena právě webová stránka speciálně zaměřená na baťovské památky.

Vzhledem k tomu, že z dotazníku vyplynula nulová informovanost o památkách z cestovních kanceláří a agentur, je příhodné zapojit i tyto subjekty do propagace. Možnou alternativou by bylo vytvoření nabídky, která by přilákala tuzemské i zahraniční turisty. Jednalo by se o několikadenní poznávací zájezd s průvodcem. V rámci programu by mohly být navštíveny všechny baťovské objekty ve Zlíně, jako Baťův mrakodrap, Baťova vila, Památník Tomáše Bati, Baťův institut, Obchodní dům, Filmové ateliéry, baťovské domky, Lesní hřbitov, Velké kino, Hotel Moskva. Ubytování by po domluvě mohl zajišťovat Hotel Baťov v nedalekých Otrokovicích. Součástí by byla plavba po Baťově kanálu a návštěva přílehlých atrakcí – Výklopník Sudoměřice, Muzeum ve Vagónu a Důl Tomáš v Ratíškovicích, a také návštěva průmyslových firem Fatry a.s. v Napajedlích a Chropyni, jež byly součástí Baťova koncernu. V rámci zájezdu by měli potenciální návštěvníci možnost prohlédnout si Univerzitu Tomáše Bati ve Zlíně, kde by pro ně mohli příslušní pracovníci připravit přednášku, která by pojednávala o Baťovi a jeho systému řízení.

Pro nalákání zahraničních turistů do Zlínského kraje je účelné cílit propagaci do partnerských měst Zlína. Program Partnerská města představuje aktivní spolupráci se zahraničními městy, jejímž smyslem je navázat styky prostřednictvím výměnných studentských programů, kulturní, ekonomické, charitativní kooperace apod. Zlín se zapojil do tohoto partnerství v šedesátých letech minulého století, avšak z politických důvodů byla aktivita přerušena. Po zapojení Evropské Unie, která na program v celé EU vynaložila několik milionů korun, začalo město Zlín obnovovat přerušené kontakty a navazovat nové. V současné době má Zlín celkem osm partnerských měst v Německu, Nizozemí, Polsku, Belgii, Francii, Itálii a na Slovensku.

Z dotazníkového šetření vyplynulo, že stoupá důležitost doporučení od známých. Což je v současné době určitě důležitým a cenným zdrojem informací, jelikož mají potenciální návštěvníci možnost vyslechnout si zkušenosti přímo od návštěvníků, kteří danou památku již navštívili. K podpoře tohoto druhu propagace je nutné začít přímo u jádra problému, protože to, jestli památka daného návštěvníka zaujme nebo ne, významně ovlivní její budoucí návštěvnost. Jedním z nástrojů může být využití interaktivních prvků. Návštěvníky nejvíce zaujmou takové věci, které si mohou sami „osahat“. Příkladem může být Obuvnické muzeum

ve Zlíně, kde si návštěvník může narazit tzv. kontrolky, zkusit si výrobu bot nebo vytvořit si vlastní animovaný film.

V dnešní době mohou turisté využít celou řadu různých typů vstupenek – studentské, hromadné, rodinné apod. Tyto vstupenky jsou hojně využívány a těší se velkému zájmu, protože návštěvníci mohou díky nim výrazně ušetřit. Jedním z návrhů je tedy vytvořit jednotnou vstupenku pro více baťovských objektů. Návštěvníci by tak měli možnost navštívit více památek za stejnou cenu. Vstupenka by se mohla týkat známých budov ve Zlíně jako Baťův institut, kde je možné navštívit expozici s názvem Princip Baťa: dnes fantazie, zítra skutečnost nebo Prostor Zlín, která je věnována architektuře s modely, plány i vizualizacemi společenských, továrních i veřejných budov. Dále Baťův mrakodrap s prohlídkou terasy i historického výtahu. Pro zvýšení návštěvnosti v jiných částech Zlínského kraje je důležité zařadit i památky mimo Zlín jako Výklopník v Sudoměřicích nebo Muzeum ve Vagonu v Ratíškovicích. Vstupenka, by tak mohla být nástrojem, jenž by motivoval návštěvníky i k návštěvě okolních míst. Vstupenka by byla k dispozici v informačních centrech i přímo na místech vybraných památek. Nejen, že by se zvýšila návštěvnost, ale finanční prostředky získané ze vstupenek by mohly být použity na provoz a obnovu těchto památek a došlo by také k prohloubení spolupráce mezi baťovskými památkami.

5.2.2 Zachování a obnova památek

Většina baťovských objektů pochází z první poloviny 20. století a není tudíž překvapující jejich chátrající stav, který může negativně ovlivnit celkový dojem návštěvníka Zlína. Jedná se především o bývalé budovy baťových závodů, internáty nebo baťovské domky. Proto je žádoucí jejich rekonstrukce, která by tyto objekty dala do původního stavu. Avšak tato obnova je také finančně nákladná, proto by jedním ze způsobů jak získat finance mohlo být prostřednictvím evropských fondů formou dotací nebo z programu, který zajišťuje Ministerstvo kultury.

Fyzické i právnické osoby, jež jsou vlastníkem nebo spoluvlastníkem kulturní památky mohou využít program Dotace z Fondu kultury zlínského kraje – stavební obnova a restaurování kulturních památek a památek místního významu. Cílem programu je zachovat kulturní dědictví kraje. Jedná se o poskytování finančních prostředků, které mohou dosáhnout výše maximálně 60 % celkových nákladů. Tento program je zpracován na období 2012 – 2017.

Přesto, že je většina objektů v soukromém vlastnictví, měl by Zlín vyvinout větší iniciativu k zachování baťovské památky. Město je známé především díky typické funkcionalistické architektuře, a proto by neměl připustit velké stavební úpravy, které by poničily baťovský vzhled města.

5.2.3 Dostupnost

Stěžejním úkolem naprosté většiny majitelů baťovských památkových objektů by mělo být zlepšení dostupnosti, tak aby odpovídala potřebám a možnostem návštěvníka. Vytvoření odpovídající dopravní infrastruktury představuje systematické odstranění překážek, které brání potencionálním turistům v návštěvě památek. Sem patří špatné dopravní spojení, nepřístupnost, nedostatek parkovacích míst nebo nedostatečné značení k danému objektu.

Ve Zlíně se většina baťovských památek nachází v centru města, kde je nedostatek parkovacích míst a návštěvník tak musí zaparkovat na odlehlejších místech, kterých je sice dostatek, ale problémem jsou vysoké ceny za parkovné. Zlín zaujímá v tomto směru nejhorší postavení v rámci středních měst v ČR. Většina těchto skutečností dokáže turistu od návštěvy odradit, proto by mělo město pracovat na odstranění těchto zádrhelů a snažit se zlepšit dopravní situaci ve Zlíně.

Zlepšení dostupnosti se netýká jen otázek v rámci dopravy, ale celé řady dalších aspektů. V posledních letech jsou v České republice sice viditelné pokroky v odstraňování bariér pro skupiny s tělesným postižením cestou zřizováním bezbariérových vstupů nebo výtahů pro vozičkáře, avšak stále je tu celá řada památek, které by mohly své atraktivitu zpřístupnit i této specifické kategorii návštěvníků. Problém pro vytvoření takových vhodných podmínek se může nacházet ve skutečnosti, že většina památek se nachází v historických objektech, kde není možné takové technické úpravy realizovat a jejich náklady na odstranění bariér představují velkou finanční zátěž. Další skupinou jsou lidé se zrakovou a sluchovou vadou, se syndromem pozornosti nebo lidé se špatnou orientací, které se týkají velkého počtu obyvatel. Proto je vhodné zaměřit se na takovou nabídku, která bude vstřícná k jejich potřebám. Jedná se například o vytvoření dostatečných odpočinkových míst, osvětlení objektů, exponátů, srozumitelný text, velké písmo, vhodné rozmístění expozice apod.

Delší otevírací doba je také jedním z návrhů pro zvýšení návštěvnosti, jež potencionální turisté určitě ocení. V České republice má většina památek v pondělí zavřeno, a proto by bylo na místě, aby i v tento den alespoň v letních měsících, kdy je obecně

návštěvnost vyšší, byly památky přístupné návštěvníkům. Dalším problémem, který brání ve větší návštěvnosti je telefonická rezervace nebo přístupnost jen větší skupině turistů. Tato skutečnost může odradit turisty, kteří mají zájem o návštěvu dané památky. Návrhem vyřešení tohoto problému může být alespoň online rezervace přes internet. Ve většině případů je i obtížné zorganizovat větší počet potencionálních návštěvníků (není myšleno školní a obdobné skupiny), bez kterých jinak není možný přístup do objektu. To se týká například Vily Tomáše Bati.

6 ZÁVĚR

Tomáš Baťa byl proslulý český podnikatel dvacátého století, který dokázal díky svým ambicím a zkušenostem vytvořit z krachujícího podniku velkou a světově známou společnost. Byl průkopníkem moderních podnikatelských principů a během pár let vybudoval prosperující město. Mnoho podniků převzalo Baťův systém řízení a jeho podnikatelská filosofie se stala součástí dnešního managementu. Tomáš Baťa byl a je významnou osobností nejen pro náš kraj, ale i pro celý svět. Významně ovlivnil město Zlín, které má dnes díky němu výhodnou pozici z hlediska cestovního ruchu. Návštěvník zde najde řadu pozoruhodných architektonických staveb od průmyslových budov, přes baťovské domky až po kulturně-společenské objekty. Většina z nich je dodnes využívána k nejrůznějším účelům.

Hlavním cílem této bakalářské práce bylo poukázat na památky, které souvisí s baťovskou érou. V rámci teoretické části byl popsán jejich historický vznik a nastíněno současné využití. Tomáš Baťa zanechal své stopy i mimo město Zlín. Kromě zlínských památek, které zahrnovaly například Baťův mrakodrap, vilu Tomáše Bati, Velké kino nebo Baťův institut, byly prezentovány i objekty z jiných částí Zlínského kraje. Jednalo se dnes o nejvíce navštěvovaný Baťův kanál, dále Výklopník Sudoměřice, Důl Tomáš v Ratíškovicích nebo firmu Fatra a.s., která se nachází v nedalekých Napajedlích.

Součástí práce bylo dotazníkové šetření, jež se stalo nástrojem pro zjištění postoje návštěvníků k vybraným památkám. Dotazovanou skupinu tvořili lidé z různých krajů ČR. Největší aktivita k vyplňování však probíhala v rámci Zlínského kraje. Výstupy dotazníkového šetření přinesly řadu významných poznatků pro zhodnocení baťovských památek. Celkem se výzkumu zúčastnilo 106 respondentů různých věkových skupin. Z průzkumu bylo zjištěno, že převážná část respondentů alespoň jednou navštívila město Zlín, avšak prvořadým cílem nebyla návštěva zdejších památek, nýbrž nakupování. Zlín je město typické pro svou funkcionalistickou architekturu, proto jedna z otázek se zaměřila na toto téma. Za nejzajímavější stavbu považuje řada oslovených Baťův mrakodrap. Mezi nejznámější a nejnavštěvovanější památky podle respondentů patří Baťův kanál, Obuvnické muzeum ve Zlíně a Baťův mrakodrap. Úroveň propagace a péče památek je podle většiny dostačující.

Zlínský region má samozřejmě turistům co nabízet, překypuje celou škálou přírodních i kulturních památek, nicméně je vhodné zvýšit také povědomí i návštěvnost právě

baťovských památek, které jsou nedílnou součástí historie tohoto kraje. Proto byly navrženy doporučení, které by vedly k rozvoji cestovního ruchu ve zlínském regionu a k lepšímu využití památek. Jedná se zejména o zlepšení propagace formou webových stránek zaměřených speciálně na baťovské památky, vytvoření nového produktu pro cestovní kanceláře nebo větší využití interaktivních prvků. Důležité je také zlepšit dostupnost a starat se o tyto památky jako o součást zlínského dědictví.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Knižní zdroje

- [1] BAŤA, Tomáš. *Úvahy a projevy*. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, 2002. 218 s. ISBN 80-7318-103-7.
- [2] CEKOTA, Antonín. *Geniální podnikatel Tomáš Baťa*. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, 2004. 272 s. ISBN 80-7318-220-3.
- [3] CEKOTA, Vojtěch a kol. *Napajedla: příroda, dějiny, kultura*. Napajedla: Město Napajedla, 1998. 232 s. ISBN 80-238-3059-7
- [4] ČMELÍK, Pavel a Ivo ONDRAČKA. *Přírodní a technická památka Baťův kanál*. Veselí nad Moravou: Agentura pro rozvoj turistiky na Baťově kanálu, 2003. 109 s. ISBN 80-254-3567-9.
- [5] ERDÉLY, Evžen. *Baťa švec, který dobyl světa*. Praha: Omega, 2013. 160 s. ISBN 978-80-7390-037-3.
- [6] HLUŠIČKOVÁ, Hana. *Technické památky v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Praha: Libri, 2004. 4 sv. ISBN 80-7277-160-4.
- [7] HORŇÁKOVÁ, Ladislava. *Fenomén Baťa: zlínská architektura 1910-1960*. Zlín: Krajská galerie výtvarného umění, 2009. 275 s. ISBN 978-80-85052-77-0.
- [8] HORŇÁKOVÁ, L., P. NOVÁK a P. POKLUDA. *Zlín - město v zahradách: Zlín – city in gardens*. Zlín: Statutární město Zlín, 2005. 40 s. ISBN 978-80-254-4831-1.
- [9] KONČITÍKOVÁ, Gabriela. *Baťovský Zlín: Klub absolventů Baťovy školy práce: Z historie po současnost*. Zlín: GEORG, 2014. 100 s. ISBN 978-80-8154-070-7
- [10] KONČITÍKOVÁ, Gabriela. *Baťovský Zlín – Mladí muži*. Zlín: GEORG, 2014. 260 s. ISBN 978-80-8154-062-2.
- [11] KONČITÍKOVÁ, Gabriela a Svatava KAŠPÁRKOVÁ. *Baťovský Zlín - Mladé ženy*. Zlín: GEORG, 2012. 126 s. ISBN 978-80-89401-90-1.
- [12] LÉHAR, Bohumil. *Dějiny Baťova koncernu: (1894 – 1945)*. Praha: Státní nakladatelství politické literatury, 1960.

- [13] LUKEŠ, Zdeněk a Petr VŠETEČKA. *Vladimír Karfík: Budova č. 21 ve Zlíně: památka českého funkcionalismu*. Zlín: cfa nemec ludwig ve spolupráci se Zlínským krajem, 2004, 144 s. ISBN 80-239-3852-5.
- [14] NOVÁK, Pavel. *10+1 baťovských vil*. Zlín: Pavel Novák, 2000.
- [15] NOVÁK, Pavel. *Zlínská architektura 1900 - 1950*. 2.vyd. Zlín: POZIMOS, 2008. 319 s. ISBN 978-80-254-3215-0.
- [16] POCHYLÝ, Jaroslav. *Baťova průmyslová demokracie*. Praha: UTRIN, 1990. 134 s. ISBN 80-900127-0-1.
- [17] POKLUDA, Zdeněk. *Bahňák – Baťov 1929 – 1939*. Otrokovice: Město Otrokovice, 2014. 85 s. ISBN 978-80-260-7313-0
- [18] POKLUDA, Zdeněk. *Baťa v kostce*. 2. vyd. Zlín: Kniha Zlín, 2014. 126 s. ISBN 978-80-7473-170-9.
- [19] POKLUDA, Zdeněk. *Člověk a práce – z ekonomických principů a vizí Tomáše Bati*. Zlín: Nadace Tomáše Bati, 2014. 61 s. ISBN 978-80-7454-415-6.
- [20] POKLUDA, Zdeněk. *Ze Zlína do světa – příběh Tomáše Bati*. 2. vyd. Zlín: Nadace Tomáše Bati, 2009. 77 s. ISBN 978-80-254-4591-4.
- [21] ŠEVEČEK, Ondřej. *Zrození Baťovy průmyslové metropole: továrna, městský prostor a společnost ve Zlíně v letech 1900-1938*. České Budějovice: Veduta, 2009. 412 s. ISBN 978-80-86829-42-5.
- [22] ŠLAPETA, Vladimír. *Baťa: architektura a urbanismus 1910 – 1950*. Zlín: Dům umění ve Zlíně, 1991. 133 s. ISBN 80-85052-06-7
- [23] ŠLAPETA, Vladimír a kol. *Slavné vily Zlínského kraje*. Praha: Foibos, 2008. 222 s. ISBN 978-80-87073-08-7.
- [24] ŠTÝBROVÁ, Miroslava. *Dějiny odívání: Boty, botky, botičky*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2009. 244 s. ISBN 978-80-7106-986-7.
- [25] VŠETEČKA, Petr a kol. *Jiří Vozenílek: budovy č. 14 a 15 ve Zlíně - dědictví industriální éry*. Zlín: Zlínský kraj, 2013, 127 s. ISBN 978-80-87833-03-2.

Internetové zdroje

- [26] ATLAS ČESKA. Výklopník na Baťově kanálu – Sudoměřice. *Atlasceska.cz* [online]. ©2007-2015 [cit. 2015-02-28]. Dostupné z: <http://www.atlasceska.cz/jihomoravsky-kraj/vyklopnik-na-batove-kanalu-sudomerice/>
- [27] BAŤA. Baťova světová organizace. *Bata.cz* [online]. ©2015 [cit. 2015-04-4]. Dostupné z: <http://www.bata.cz/o-nas/spolecnost-bata/bata-ve-svete.html>
- [28] BAŤŮV KANÁL. Historie. *Batacanal.cz* [online]. [cit. 2015-02-28]. Dostupné z: <http://www.batacanal.cz/vodni-cesta/historie.html>
- [29] BAŤŮV KANÁL. Současnost. *Batacanal.cz* [online]. [cit. 2015-02-28]. Dostupné z: <http://www.batacanal.cz/vodni-cesta/soucasnost.html>
- [30] BAŤŮV KANÁL. O nás. *Batacanal.cz* [online]. [cit. 2015-04-13]. Dostupnost z: <http://www.batacanal.cz/o-nas/batuv-kanal.html>
- [31] BONTON ATELIÉRY ZLÍN. O společnosti. *Ateliery.cz* [online]. ©2011 [cit. 2015-02-23]. Dostupné z: <http://www.ateliery.cz/cz/o-spolecnosti.html>
- [32] CESTOVÁNÍ, iDNES.CZ. Turisté se vydají po trase Baťovy železnice. *Cestovani.idnes.cz* [online]. ©1999-2015 [cit. 2015-03-27]. Dostupné z: http://cestovani.idnes.cz/turiste-se-vydaji-po-trase-batovy-zeleznice-fmd-/po-cesku.aspx?c=A010410_130419_igcechy_kah
- [33] ČESKÁ TELEVIZE. Expozice baťovského bydlení se neotevře. Bojuje s dřevomorkou. *Ceskatelevize.cz* [online]. ©1996-2015 [cit. 2015-04-13]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/regiony/jihomoravsky-kraj/118744-expozice-batovskeho-bydleni-se-neotevre-bojuje-s-drevomorkou/>
- [34] FATRA. Profil společnosti. *Fatra.cz* [online]. ©2001-2015 [cit. 2015-03-5]. Dostupné z: <http://www.fatra.cz/cz/fatra/profil-spolecnosti/>
- [35] FIRMY.CZ. Fatra. *Firmy.cz* [online]. ©1996-2015 [cit. 2015-04-13]. Dostupné z: <http://www.firmy.cz/detail/661487-fatra-napajedla.html>
- [36] HOTEL MOSKVA. Historie. *Hotelmoskva.cz* [online]. ©2012 [cit. 2015-02-23]. Dostupné z: <http://www.hotelmoskva.cz/historie/>
- [37] HOTEL MOSKVA. Ubytování. *Hotelmoskva.cz* [online]. ©2012 [cit. 2015-02-23]. Dostupné z: <http://www.hotelmoskva.cz/ubytovani/>

- [38] HOTEL SPOLEČENSKÝ DŮM BAŤOV OTROKOVICE. Hotel Baťov – hotel a kongresové centrum. *Hotel-batov.cz* [online]. ©2010 [cit. 2015-03-14]. Dostupné z: <http://www.hotel-batov.cz/?intLang=0>
- [39] KŘEMÉNEK, Tomáš. Den řemesel ve Zlíně. *Zlinplus.cz* [online]. ©2013 [cit. 2015-04-13]. Dostupné z: <http://www.zlinplus.cz/kultura/den-remesel/>
- [40] MUZEUM JIHOVÝCHODNÍ MORAVY VE ZLÍNĚ. Baťovský domek. *Muzeum-zlin.cz* [online]. ©2011 [cit. 2015-02-23]. Dostupné z: <http://www.muzeum-zlin.cz/cs/historie/batovsky-domek/>
- [41] MUZEUM NAPAJEDLA. O nás. *Muzeum.napajedla.cz* [online]. ©2015 [cit. 2015-03-6]. Dostupné z: <http://muzeum.napajedla.cz/cs/o-nas>
- [42] NADACE TOMÁŠE BATI. Baťa v datech. *Batova-vila.cz* [online]. ©2015 [cit. 2015-02-23]. Dostupné z: <http://batova-vila.cz/bata-v-datech/>
- [43] NADACE TOMÁŠE BATI. Historie Baťovy vily. *Batova-vila.cz* [online]. ©2015 [cit. 2015-03-3]. Dostupné z: <http://batova-vila.cz/historie-batovy-vily/>
- [44] NADACE TOMÁŠE BATI. Prohlídky vily Tomáše Bati. *Batova-vila.cz* [online]. ©2015 [cit. 2015-03-14]. Dostupné z: <http://batova-vila.cz/nadace-poskytuje/prohlidky-batovy-vily/>
- [45] NOVÁ, Dagmar. Zlín – funkcionalistické město v zahradách. *Zahrada-park-krajina.cz* [online]. [cit. 2015-03-27]. Dostupné z: http://www.zahrada-park-krajina.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=101:zlin-funcionalisticke-msto-v-zahradach-&catid=65:042009&Itemid=138
- [46] OFICIÁLNÍ WEB OBCE SUDOMĚŘICE. Baťův kanál a výklopník. *Obecsudomerice.cz* [online]. ©2012 [cit. 2015-02-28]. Dostupné z: <http://www.obecsudomerice.cz/turista-volny-cas/batuv-kanal-a-vyklopnik.html>
- [47] RATÍŠKOVICE, OFICIÁLNÍ STRÁNKY OBCE. Baťa a.s., důl Tomáš, Ratíškovice u Hodonína. *Ratiskovice.com* [online]. ©2015 [cit. 2015-03-15]. Dostupné z: <http://www.ratiskovice.com/historie/bata-as-dul-tomas-ratiskovice-u-hodonina/>
- [48] RATÍŠKOVICE, OFICIÁLNÍ STRÁNKY OBCE. Muzeum ve „Vagónu“. *Ratiskovice.com* [online]. ©2015 [cit. 2015-04-13]. Dostupné z: <http://www.ratiskovice.com/muzeum-drezina/>

- [49] REGION SLOVÁCKO. Ratíškovická železnice (šlapací drezíny) a Muzeum ve vagónu. *Slovacko.cz* [online]. ©2008 [cit. 2015-03-29]. Dostupné z: <http://www.slovacko.cz/cil/1489/>
- [50] UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ. Kdo jsme. *Utb.cz* [online]. ©2000-2015 [cit. 2015-03-30]. Dostupné z: <http://www.utb.cz/o-univerzite/kdo-jsme>
- [51] ZLÍN. Vlakem už před stosedmdesáti lety. *Zlin.estranky.cz* [online]. [cit. 2015-03-27]. Dostupné z: <http://www.zlin.estranky.cz/clanky/stary-zlin/vlakem-do-zlina.html>
- [52] ZLÍN AIRCRAFT. O společnosti. *Zlinaircraft.eu* [online]. [cit. 2015-02-23]. Dostupné z: <http://www.zlinaircraft.eu/O-spolecnosti/>
- [53] ZLÍNSKÁ ARCHITEKTURA. Internáty. *Architekturazlin.cz* [online]. [cit. 2015-03-30]. Dostupné z: <http://architekturazlin.cz/internaty>
- [54] ZLÍN FILM FESTIVAL. Obecné info. *Zlinfest.cz* [online]. [cit. 2015-03-3]. Dostupné z: <http://www.zlinfest.cz/24816-obecne-info#header>
- [55] ZLÍN, OFICIÁLNÍ STRÁNKY MĚSTA. Velké kino, 1932. *Zlin.eu* [online]. ©2015 [cit. 2015-03-6]. Dostupné z: <http://www.zlin.eu/velke-kino-1932-cl-336.html>

SEZNAM ZKRATEK

| | |
|--------|---|
| a.s. | akciová společnost |
| ČR | Česká republika |
| EU | Evropská Unie |
| s.r.o. | společnost s ručením omezeným |
| USA | United States of America (Spojené státy Americké) |
| VOŠ | Vyšší odborná škola |

SEZNAM GRAFŮ

| | |
|---|----|
| Graf 5.1: Pohlaví respondentů..... | 36 |
| Graf 5.2: Věk respondentů | 36 |
| Graf 5.3: Status respondentů | 37 |
| Graf 5.4: Nejvyšší dosažené vzdělání respondentů..... | 37 |
| Graf 5.5: Bydliště respondentů..... | 38 |
| Graf 5.6: Povědomí o T. Baťovi..... | 38 |
| Graf 5.7: Návštěvnost města Zlín..... | 39 |
| Graf 5.8: Důvody návštěvy Zlína | 40 |
| Graf 5.9: Nejzajímavější funkcionalistická stavba ve Zlíně..... | 41 |
| Graf 5.10: Známost vybraných památek | 42 |
| Graf 5.11: Návštěvnost památek | 43 |
| Graf 5.12: Nejzajímavější památka | 44 |
| Graf 5.13: Zdroje informovanosti o památkách | 45 |
| Graf 5.14: Hodnocení informovanosti o památkách | 45 |
| Graf 5.15: Hodnocení péče o památky | 46 |
| Graf 5.16: Budoucnost baťovských památek | 46 |
| Graf 5.17: Spokojenost s dostupností památek | 47 |
| Graf 5.18: Nejvíce využívaný dopravní prostředek | 47 |
| Graf 5.19: Útrata při návštěvě památky | 48 |
| Graf 5.20: Doprovodné akce | 48 |

SEZNAM OBRÁZKŮ


| | |
|---|----|
| Obr. 4.1: Baťovský domek č. p. 1295 | 15 |
| Obr. 4.2: Baťova vila..... | 17 |
| Obr. 4.3: Zlínský internát | 19 |
| Obr. 4.4: Baťův institut | 23 |
| Obr. 4.5: Fatra | 26 |
| Obr. 4.6: Přístaviště Emila Spiro v Napajedlích | 31 |
| Obr. 4.7: Výklopník Sudoměřice | 32 |
| Obr. 4.8: Muzeum ve Vagónu v Ratíškovicích | 34 |

Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce

Prohlašuji, že

- jsem byla seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, bakalářskou práci užít (§ 35 odst. 3);
- souhlasím s tím, že bakalářská práce bude v elektronické podobě archivována v Ústřední knihovně VŠB-TUO a jeden výtisk bude uložen u vedoucího bakalářské práce. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o bakalářské práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- bylo sjednáno, že užít své dílo, bakalářskou práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Uherském Hradišti dne: 7. 5. 2015


Andrea Kubíčková

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1: Dotazník

Příloha č. 2: Podkladové tabulky pro vytvoření grafů

Příloha č. 1: Dotazník

Dobrý den,

jmenuji se Andrea Kubičková a jsem studentka 3. ročníku VŠB-TU Ostrava, obor Ekonomika cestovního ruchu. V rámci své bakalářské práce bych Vás chtěla poprosit o vyplnění tohoto anonymního dotazníku.

Děkuji předem za vyplnění.

1. Pohlaví?

☐ Muž

☐ Žena

2. Věková kategorie?

☐ 0-18

☐ 19-40

☐ 41-60

☐ 61 a více

3. Jste?

☐ Student

☐ Zaměstnaný

☐ Nezaměstnaný

☐ Jiné

4. Nejvyšší dosažené vzdělání?

☐ Základní

☐ Středoškolské bez maturitou

- ☐ Středoškolské s maturitou
- ☐ Vysokoškolské

5. Ve kterém kraji bydlíte?

- ☐ Hlavní město Praha
- ☐ Kraj Vysočina
- ☐ Jihomoravský kraj
- ☐ Olomoucký kraj
- ☐ Zlínský kraj
- ☐ Moravskoslezský kraj
- ☐ Středočeský kraj
- ☐ Jihočeský kraj
- ☐ Plzeňský kraj
- ☐ Karlovarský kraj
- ☐ Ústecký kraj
- ☐ Liberecký kraj
- ☐ Královéhradecký kraj
- ☐ Pardubický kraj
- ☐ v ČR nežijí

6. Víte, kdo byl Tomáš Baťa?

- ☐ Ano.....
- ☐ Ne

7. Navštívili jste někdy město Zlín?

- ☐ Ano
- ☐ Ne

8. Jaký byl důvod návštěvy Zlína?

- ☐ Zábava
- ☐ Nákupy
- ☐ Návštěva příbuzných, známých
- ☐ Pracovní cesta
- ☐ Návštěva památek a zajímavostí
- ☐ Ostatní

9. Která funkcionalistická stavba Vás nejvíce zaujala?

- ☐ Správní budova 21 (Baťův mrakodrap)
- ☐ Baťovské domky
- ☐ Velké kino
- ☐ Hotel Moskva (Společenský dům)
- ☐ Zlínské filmové ateliéry
- ☐ Budovy průmyslového areálu T. Bati.

10. Kterou z uvedených památek znáte? (Možno označit více odpovědí).

- ☐ Baťův kanál
- ☐ Obuvnické muzeum ve Zlíně
- ☐ Baťův mrakodrap
- ☐ Výklopník Sudoměřice
- ☐ Vila Tomáše Bati

- ☐ Žádnou

11. Kterou z těchto památek jste někdy navštívili? (Možno označit více odpovědí).

- ☐ Baťův kanál
- ☐ Obuvnické muzeum ve Zlíně
- ☐ Baťův mrakodrap
- ☐ Výklopník Sudoměřice
- ☐ Vila Tomáše Bati
- ☐ Žádnou

12. Která památka se Vám nejvíce líbila?

- ☐ Baťův kanál
- ☐ Obuvnické muzeum ve Zlíně
- ☐ Baťův mrakodrap
- ☐ Výklopník Sudoměřice
- ☐ Vila Tomáše Bati
- ☐ Žádná

13. Z jakého zdroje jste se o těchto památkách dozvěděli?

- ☐ Noviny, časopisy, brožury, knihy
- ☐ Televize, rádio
- ☐ Internet
- ☐ Informační centrum
- ☐ Cestovní kanceláře, agentury
- ☐ Doporučení známých

14. Jak byste ohodnotili informovanost o těchto památkách

- ☐ Velmi dobře
- ☐ Dostačující
- ☐ Nedostačující
- ☐ Nemohu posoudit

15. Jak byste ohodnotili péči o tyto památky?

- ☐ Velmi dobře
- ☐ Dostačující
- ☐ Nedostačující
- ☐ Nemohu posoudit

16. Myslí se si, že baťovské památky mají budoucnost v cestovním ruchu?

- ☐ Ano
- ☐ Ne

17. Jste spokojeni s dostupností baťovských památek? Pokud ne, uveďte důvod.

- ☐ Ano
- ☐ Ne.....
- ☐ Nemohu posoudit

18. Jaký dopravní prostředek využíváte k návštěvě památek?

- ☐ Automobil
- ☐ Autobus
- ☐ Vlák
- ☐ Kolo

☐ Jiné

19. Kolik korun jste ochotni utratit při návštěvě památky?

☐ 0-100 Kč

☐ 100-300 Kč

☐ 300-500 Kč

☐ 500 Kč a více

20. Uvítali byste doprovodné akce při návštěvě památek? Pokud ano, uveďte jaké.

☐ Ano.....

☐ Ne

Příloha č. 2: Podkladové tabulky pro vytvoření grafů

Všechny uvedené tabulky jsou vlastní zpracování.

1. Pohlaví?

| Možnosti odpovědí | Počet respondentů | % |
|--------------------------|--------------------------|----------|
| Muž | 23 | 22 |
| Žena | 83 | 78 |
| Celkem | 106 | 100 |

2. Věková kategorie?

| Možnosti odpovědí | Počet respondentů | % |
|--------------------------|--------------------------|----------|
| 0-18 | 5 | 5 |
| 19-40 | 58 | 54 |
| 41-60 | 37 | 35 |
| 61 a více | 6 | 6 |
| Celkem | 106 | 100 |

3. Jste?

| Možnosti odpovědí | Počet respondentů | % |
|--------------------------|--------------------------|----------|
| Student | 32 | 30 |
| Zaměstnaný | 64 | 60 |
| Nezaměstnaný | 2 | 2 |
| Důchodce | 5 | 5 |
| Jiné | 3 | 3 |
| Celkem | 106 | 100 |

4. Nejvyšší dosažené vzdělání?

| Možnosti odpovědí | Počet respondentů | % |
|----------------------------|--------------------------|------------|
| Základní | 6 | 6 |
| Středoškolské bez maturity | 8 | 7 |
| Středoškolské s maturitou | 56 | 53 |
| Vysokoškolské | 36 | 34 |
| Celkem | 106 | 100 |

5. Ve kterém kraji bydlíte?

| Možnosti odpovědí | Počet respondentů | % |
|--------------------------|--------------------------|------------|
| Hlavní město Praha | 1 | 1 |
| Kraj Vysočina | 0 | 0 |
| Jihomoravský kraj | 7 | 7 |
| Olomoucký kraj | 7 | 7 |
| Zlínský kraj | 81 | 75 |
| Moravskoslezský kraj | 8 | 8 |
| Středočeský kraj | 0 | 0 |
| Jihočeský kraj | 0 | 0 |
| Plzeňský kraj | 0 | 0 |
| Karlovarský kraj | 0 | 0 |
| Ústecký kraj | 1 | 1 |
| Liberecký kraj | 1 | 1 |
| Královehradecký kraj | 0 | 0 |
| Pardubický kraj | 0 | 0 |
| V ČR nežijí | 0 | 0 |
| Celkem | 106 | 100 |

6. Víte, kdo byl Tomáš Baťa?

| Možnosti odpovědí | Počet respondentů | % |
|--------------------------|--------------------------|----------|
| Ano | 106 | 100 |
| Ne | 0 | 0 |
| Celkem | 106 | 100 |

7. Navštívili jste někdy město Zlín?

| Možnosti odpovědí | Počet respondentů | % |
|--------------------------|--------------------------|----------|
| Ano | 100 | 94 |
| Ne | 6 | 6 |
| Celkem | 106 | 100 |

8. Jaký byl důvod návštěvy Zlína?

| Možnosti odpovědí | Počet respondentů | % |
|--------------------------------|--------------------------|----------|
| Zábava | 18 | 18 |
| Nákupy | 30 | 30 |
| Návštěva příbuzných, známých | 7 | 7 |
| Pracovní cesta | 5 | 5 |
| Návštěva památek a zajímavostí | 16 | 16 |
| Ostatní | 24 | 24 |
| Celkem | 100 | 100 |

9. Která funkcionalistická stavba Vás ve Zlíně nejvíce zaujala?

| Možnosti odpovědí | Počet respondentů | % |
|-------------------------------------|--------------------------|----------|
| Správní budova 21 (Baťův mrakodrap) | 45 | 45 |
| Baťovské domky | 39 | 39 |
| Velké kino | 4 | 4 |
| Hotel Moskva (Společenský dům) | 3 | 3 |
| Zlínské filmové ateliéry | 1 | 1 |
| Budovy průmyslového areálu T. Bati | 8 | 8 |
| Celkem | 100 | 100 |

10. Kterou z uvedených památek znáte? (Možno označit více odpovědí).

| Možnosti odpovědí | Počet respondentů | % |
|---------------------------|--------------------------|----------|
| Baťův kanál | 93 | 88 |
| Obuvnické muzeum ve Zlíně | 77 | 72 |
| Baťův mrakodrap | 91 | 86 |
| Výklopník Sudoměřice | 9 | 9 |
| Vila Tomáše Bati | 71 | 67 |
| Žádnou | 2 | 2 |

11. Kterou z uvedených památek jste někdy navštívili? (Možno označit více odpovědí).

| Možnosti odpovědí | Počet respondentů | % |
|---------------------------|--------------------------|----------|
| Baťův kanál | 74 | 70 |
| Obuvnické muzeum ve Zlíně | 54 | 51 |
| Baťův mrakodrap | 78 | 73 |
| Výklopník Sudoměřice | 4 | 4 |
| Vila Tomáše Bati | 33 | 31 |
| Žádnou | 15 | 14 |

12. Která památka se Vám nejvíce líbila?

| Možnosti odpovědí | Počet respondentů | % |
|---------------------------|--------------------------|----------|
| Baťův kanál | 30 | 28 |
| Obuvnické muzeum ve Zlíně | 21 | 20 |
| Baťův mrakodrap | 28 | 26 |
| Výklopník Sudoměřice | 4 | 4 |
| Vila Tomáše Bati | 8 | 8 |
| Žádná | 15 | 14 |
| Celkem | 106 | 100 |

13. Z jakého zdroje jste se o těchto památkách dozvěděli?

| Možnosti odpovědí | Počet respondentů | % |
|----------------------------------|--------------------------|----------|
| Noviny, časopisy, brožury, knihy | 28 | 26 |
| Televize, rádio | 5 | 5 |
| Informační centra | 6 | 6 |
| Doporučení známých | 49 | 46 |
| Cestovní kanceláře a agentury | 0 | 0 |
| Internet | 18 | 17 |
| Celkem | 106 | 100 |

14. Jak byste ohodnotili informovanost o těchto památkách?

| Možnosti odpovědí | Počet respondentů | % |
|--------------------------|--------------------------|----------|
| Velmi dobře | 22 | 21 |
| Dostačující | 55 | 52 |
| Nedostačující | 11 | 10 |
| Nemohu posoudit | 18 | 17 |
| Celkem | 106 | 100 |

15. Jak byste ohodnotili péči o tyto památky?

| Možnosti odpovědí | Počet respondentů | % |
|--------------------------|--------------------------|----------|
| Velmi dobře | 9 | 8 |
| Dostačující | 43 | 41 |
| Nedostačující | 40 | 38 |
| Nemohu posoudit | 14 | 13 |
| Celkem | 106 | 100 |

16. Myslíte si, že baťovské památky mají budoucnost v cestovním ruchu?

| Možnosti odpovědí | Počet respondentů | % |
|--------------------------|--------------------------|----------|
| Ano | 73 | 69 |
| Ne | 33 | 31 |
| Celkem | 106 | 100 |

17. Jste spokojeni s dostupností baťovských památek? Pokud ne, uveďte důvod.

| Možnosti odpovědí | Počet respondentů | % |
|--------------------------|--------------------------|----------|
| Ano | 44 | 42 |
| Ne | 47 | 44 |
| Nemohu posoudit | 15 | 14 |
| Celkem | 106 | 100 |

18. Jaký dopravní prostředek využíváte k návštěvě památek?

| Možnosti odpovědí | Počet respondentů | % |
|--------------------------|--------------------------|----------|
| Automobil | 61 | 58 |
| Autobus | 13 | 12 |
| Vlak | 20 | 9 |
| Kolo | 10 | 19 |
| Jiné | 2 | 2 |
| Celkem | 106 | 100 |

19. Kolik korun jste ochotni utratit při návštěvě památky?

| Možnosti odpovědí | Počet respondentů | % |
|--------------------------|--------------------------|----------|
| 0-100 Kč | 16 | 15 |
| 100-300 Kč | 41 | 39 |
| 300-500 Kč | 35 | 33 |
| 500 Kč a více | 14 | 13 |
| Celkem | 106 | 100 |

20. Uvítali byste doprovodné akce pro návštěvě památek? Pokud ano, uveďte jaké.

| Možnosti odpovědí | Počet respondentů | % |
|--------------------------|--------------------------|----------|
| Ano | 69 | 65 |
| Ne | 37 | 35 |
| Celkem | 106 | 100 |